

Rapportering om Norges implementering av Århuskonvensjonen iht. beslutning I/8, II/10 og IV/4

Ansvarlig saksbehandler:

Beate Berglund Ekeberg

Underskrift:

Dato: Mars 2025

Gjennomføringsrapport

Part: Norge

Nasjonalt Kontaktpunkt: Beate Berglund Ekeberg

Institusjon: Klima- og miljødepartementet

Saksbehandler:

Beate Berglund Ekeberg,
Fagdirektør

Postadresse:

P.O.Box 8013 Dep, 0030 Oslo

Telefon: +47 22 24 59 78

Mobil: +47 92 82 02 37

E-post:

AarhusNFP.Norway@kld.dep.no

Rapportering om Norges implementering av Århuskonvensjonen iht. beslutning I/8, II/10 og IV/4

Mars 2025

I. Prosess for utarbeidelse av rapporten

Utkast til rapport basert på rapporten innsendt i 2021 med sporbare endringer ble sendt på høring i [august](#), med høringsfrist [22. november](#) 2024 til private organisasjoner og lokale, regionale og sentrale myndigheter for kommentarer. Den ble også lagt ut på Klima- og miljødepartementets nettside for høring. Det kom inn **16** kommentarer. ~~9 av dem er kritiske til deler av rapporten, hovedsakelig knyttet til artikkel 9 om adgang til klage og domstolsprøving (7), artikkel 6 og 7 om allmennhetens deltakelse (2), artikkel 4 om tilgang til miljøinformasjon (2) og artikkel 5 om innsamling og spredning av miljøinformasjon (2).~~ Alle kommentarer ble tatt i betraktning ved utarbeidelsen av endelig rapport, og kommentarene gir også verdifulle innspill ved vurdering av fremtidige forbedringer i norsk gjennomføring av Konvensjonen.

Høringsuttalelsene ligger på følgende nettside: ~~[Høring rapportering om norsk gjennomføring av Århuskonvensjonen om tilgang til miljøinformasjon, allmennhetens deltakelse i beslutningsprosesser og adgang til klage og domstolsprøving på miljøområdet regjeringen.no](#)~~

II. Særlige omstendigheter relevant for forståelsen av rapporten

Intet særskilt å bemerke.

Implementering av artikkel 3

III. Oppgi juridiske og andre virkemidler som gjennomfører enkelte av de generelle bestemmelsene i konvensjonens artikkel 3

Generelt

Norge hadde allerede før konvensjonen ble vedtatt i 1998 en rekke regler og en langvarig praksis knyttet til allmennhetens rett til miljøinformasjon og deltakelse i offentlige beslutningssprosesser av betydning for miljøet. ~~Før eksempel kan nevnes at p~~Prinsippet om allmennhetens rett til miljøinformasjon ble grunnlovfestet allerede i 1992, forvaltningsloven som regulerer behandlingsmåten i forvaltningssaker er fra 1967 og vår generelle lov om offentlighet i forvaltningen kom i 1970. Allmennhetens rett til deltakelse er videre en viktig premiss som inngår i de aller fleste regelverk som gjelder eller har betydning for miljøområdet slik som forurensningsloven, kulturminneloven, naturmangfoldloven, plan- og bygningsloven, petroleumsloven, energiloven mv. (Se mer om dette ift. implementering av art 6, 7 og 8).

I 1998 nedsatte den norske regjeringen et bredt sammensatt lovutvalg (med representanter blant annet fra næringsliv, miljøvernorganisasjoner, forbrukersiden og mediesiden), ~~for som hadde som mandat~~ å vurdere behovet for endringer i regelverket for ytterligere å styrke retten til informasjon om miljøet. ~~Dette~~ i lys av blant annet våre internasjonale forpliktelser på området. Lovutvalget foreslo en ny samlet lov om rett til miljøopplysninger, og etter en bred høringsprosess vedtok Stortinget i 2003 ny [lov om miljøinformasjon og deltakelse i beslutningsprosesser av betydning for miljøet](#). Loven trådte i kraft 1. januar 2004. Loven går lenger enn det som følger av Århuskonvensjonen da ~~den både gir rett til miljøinformasjon fra den i tillegg til å regulere det offentlige myndigheter og s~~ ~~plikter til å gi ut informasjon også gir borgerne rett til å få miljøinformasjon fra~~ private virksomheter. En egen Klagenemnd for miljøinformasjon behandler klager over avslag på krav om miljøinformasjon fra virksomheter. Den inneholdt samtidig endringer i regelverket som var nødvendige for norsk ratifikasjon av Århuskonvensjonen.

Serviceinnstilte myndigheter

Forvaltningsloven pålegger alle offentlige organer en generell veiledningsplikt som er vel innarbeidet i forvaltningsorganer som besitter miljøinformasjon. Dette sikrer at innbyggerne får informasjon om hvilke rettigheter som gjelder for dem og at de blir henvist til riktig organ og kan få den informasjonen de har krav på. Dersom et krav om informasjon er rettet til feil organ skal organet etter miljøinformasjonsloven så raskt som mulig sende henvendelsen til riktig instans eller veilede om hvilke organer som antas å ha informasjonen en etterspør. På lokalt nivå er alle kommuner pålagt å drive aktiv informasjon om sin virksomhet. De ulike sektormyndighetene har

videre et klart ansvar for selv å legge til rette for informasjon og deltakelse i beslutningsprosesser som de er faglig ansvarlige for. Dette er også slått fast i [den statlige kommunikasjonspolitikken](#) hvor målet nettopp er at borgere skal ha tilgang til å delta aktivt i den demokratiske prosessen og få informasjon om sine rettigheter og plikter. Et eksempel på dette er Riksantikvarens arbeid for bedre forvaltning av kulturminnene i kommunene, som legger stor vekt på medvirkning og har utformet vegledningsstoff som ligger på Riksantikvarens [nettsider](#) til bruk for kommuner og andre lokale aktører.

Miljøinformasjonsloven må også ses i sammenheng med ~~den nye offentleglova, som trådte i kraft 1. januar 2009.~~

~~Siden 2015 har Klima- og miljødepartementet informerer og veileder om miljøinformasjonsloven internt og eksternt etter behovhatt interne kurs om miljøinformasjonsloven og offentleglova. Sistnevnte er nå tilgjengelig som e-læringskurs, og flere kurs om miljøinformasjonsloven vil bli gjennomført avhengig av behov. En veileder til miljøinformasjonsloven er lagt ut på Klima- og miljødepartementets nettsider.~~

På nettsiden til Klima- og miljødepartementet finnes det [informasjon](#) om de rettigheter som følger av Århuskonvensjonen og nasjonalt regelverk.

Informasjon om miljøinformasjonsloven er også lagt ut på [einnsyn.no](#), der allmennheten kan søke i og be om innsyn i informasjon fra offentlige myndigheter.

~~Undersøkelser har vist at kunnskapen om miljøinformasjonsloven er begrenset. -~~

~~I oktober 2014 arrangerte Departementet en workshop om miljøinformasjonsloven sammen med Norsk Presseforbund for å øke kunnskapen om loven og bruk av den blant journalister.~~

~~En undersøkelse som ble foretatt av Stiftelsen for kritisk og undersøkende journalistikk (SKUP) i 2013 viste at 96,6 % av de spurte journalister aldri hadde benyttet seg av miljøinformasjonsloven. Av disse svarte 37,8 % at det kom av manglende kunnskap om loven, mens 59,4 % mente den var irrelevant.~~

-
Samtidig viser antallet innsynsanmodninger og klagesaker (jf. kapittel IX nedenfor) at det er en viss kunnskap om og vilje til å benytte seg av loven.

-
~~En veileder til loven vil bli ferdigstilt i løpet av 2020.~~

Behovet for ytterligere tiltak for å øke kunnskapen om og bruken av miljøinformasjonsloven vurderes løpende.

Utdanning og bevisstgjøring

Utdanning for bærekraftig utvikling er integrert i læreplanverket for Kunnskapsløftet. Læreplanverket for Kunnskapsløftet er forskrifter til opplæringsloven, som regulerer grunnskoleopplæring og videregående opplæring. I [den overordnede delen av norsk læreplan for grunnskole og videregående skole](#) er bærekraftig utvikling et av tre tverrfaglige tema. Gjennom arbeid med temaet skal elevene utvikle kompetanse som gjør dem i stand til å ta ansvarlige valg og handle etisk og miljøbevisst. Elevene skal få forståelse for at handlingene og valgene til den enkelte har betydning. Temaet rommer problemstillinger knyttet til miljø og klima, fattigdom og fordeling av ressurser, konflikter, helse, likestilling, demografi og utdanning. Elevene skal lære om sammenhengen mellom de ulike aspektene ved bærekraftig utvikling.

Klima- og miljødepartementet og underliggende etater har en rekke tilbud og satsinger mot skolen. Miljødirektoratet har en [egen nettside](#) med informasjon for elever og studenter. [Den naturlige skolesekken](#) (DNS) er et samarbeidstiltak mellom Klima- og miljødepartementet og Kunnskapsdepartementet med mål å styrke utdanning for bærekraftig utvikling. Tiltaket legger til rette for utvidet bruk av skolens nærmiljø og i samarbeid med eksterne ressurser i nærmiljøet som miljøorganisasjoner, forskningsinstitusjoner og o.l, utvikler skolene flerfaglige undervisningsopplegg med tema miljø, friluftsliv og bærekraftig utvikling. [Den kulturelle skolesekken](#) er et obligatorisk program for alle elever, både i grunnskolen og videregående. Målet er at elevene skal få økt kulturell kompetanse ved å oppleve kunst- og kulturuttrykk på et profesjonelt nivå. Kulturarv er ett av seks kulturuttrykk som omfattes. Tilbudet gis både fra regionalt nivå (fylkeskommunene) i form av for eksempel arkeologi i skolen, museumsbesøk eller historiefortellere, eller fra lokalt nivå (skolen/kommunen). [Friluftsliv i skolen](#) er et tilbud støttet av Klima- og miljødepartementet og drevet av Norsk Friluftsliv for å bidra til økt bruk av naturen som arena for læring.

[Miljøstatus](#), [Kartiskolen](#) og [Miljølære](#) er viktige verktøy som gir skolene unik mulighet til både å innhente og registrere oppdatert miljøinformasjon. Flere

gode undervisningsopplegg gir skolene tilbud om faglige aktiviteter og ulike arenaer for arbeidet med miljø og klima.

Andre skoleprosjekter i miljøforvaltningen har som mål å inspirere lærere og elever i ungdomsskolen og videregående skoler og er tilpasset kompetansemål i læreplanen i ulike fag. Miljødirektoratet har utviklet noen egne skoletilbud og bidratt til utvikling av andre gjennom sine tilskuddsordninger. Skriftlig materiell utviklet av miljøforvaltningen i Norge og EU distribueres gratis til skolene. Norsk Polarinstitutt er også aktiv overfor skoleverket og søker å legge nivået på nettsider og utstillinger så det skal kunne forstås av skoleelever. Eksempler på sider hvor det er gjort dette er <http://www.arcticsystem.no/no/> og <http://www.polarhistorie.no/seksjoner/skoleportal.html>.

Miljøstatus i Norge (www.miljostatus.no) er det sentrale nettstedet for miljøinformasjon i Norge. Det er basert på informasjon fra flere registre og har som formål å gi allmennheten god og lett tilgang til miljøopplysninger om miljøets tilstand, utvikling og påvirkningsfaktorer. [Norsk klimaservicesenter](#) tilrettelegger og formidler data til bruk i klimatilpasning og videre forskning om effekten av klimaendringer på natur og samfunn.

Mange organisasjoner jobber aktivt og har en meget viktig rolle når det gjelder å skape bevissthet hos allmennheten om miljøspørsmål. Noen av disse organisasjonene mottar støtte fra staten og/eller har oppdrag fra staten. Eksempler på områder slike organisasjoner arbeider med er miljømerking, miljøvennlige innkjøp mv.

Støtte til miljøvernorganisasjoner mv

Det er organisasjonsfrihet i Norge. For å stimulere til bred medvirkning gir Klima- og miljødepartementet ulike former for støtte og tilskudd til tiltak som settes i verk av kommuner, organisasjoner, private virksomheter og personer. Oversikt over ordningene finnes på Tilskotsordningar - regjeringen.no Norske myndigheter Gjennom en av ordningene støtter frivillige miljøvernorganisasjoner og andre tiltak som har til formål å øke kunnskapen om miljøet og som retter fokus mot miljøproblemer. Det gis det grunnstøtte etter søknad til en rekke frivillige miljøvernorganisasjoner og allmenntilgjengelige miljøstiftelser. Støtten skal medvirke til å opprettholde et bredt utvalg av demokratisk oppbygde, landsomfattende organisasjoner med miljøvern som hovedarbeidsfelt, for å sikre frivillig engasjement og styrke medvirkningen i

miljøvernspørsmål lokalt, regionalt og sentralt. ~~Videre gis det prosjekt tilskudd til organisasjoner som jobber med nasjonale og internasjonale miljøtiltak. Tilskuddsordningen er regulert i forskrift 11. juni 2021 nr. 1928, som fastsetter kriteriene for å tildele og beregne støtte.~~

Organisasjonene er høringsinstans og kanal for kommunikasjon mellom befolkningen og forvaltningen. Miljøorganisasjoner spiller blant annet en viktig rolle som premissleverandør gjennom deltakelse i råd og utvalg. ~~Til illustrasjon kan nevnes at det satt en representant både fra en miljøvernorganisasjon og forbrukerorganisasjon i lovutvalget som vurderte og foreslo endringer i regelverket knyttet til miljøinformasjon og deltakelse i beslutningsprosesser.~~ Videre finnes det flere formaliserte samarbeidsforum mellom miljøvernmyndigheter og organisasjoner. I forbindelse med konkrete saker avholdes også egne møter med miljøvernorganisasjoner, også lokale og ad hoc-organisasjoner, og andre berørte. Organisasjonene tar også selv initiativet til å få satt nye saker på dagsordenen, og de bidrar med egeninnsats i konkrete miljøprosjekter.

~~I forhold til EU-arbeid arrangerer~~ Klima- og miljødepartementet har en egen EØS-referansegruppe for arbeidet opp mot EU på miljøområdet under EØS-avtalen. Den har møter om lag tre ganger i året. I referansegruppen er både det sivile samfunn, inkludert næringsliv, fagforeninger, lokale myndigheter, NGOer, forskningsmiljøet og andre representert. Målet er at organisasjonene de skal få forelagt forslag til nytt EØS-regelverk og være en del av høringsprosessen før nye rettsakter innlemmes i EØS-avtalen. Dette bidrar til å øke kunnskapen om EU/EØS, samt bevisstgjøre miljøorganisasjonene om betydningen EUs miljøpolitikk har for utvikling av norsk miljøpolitikk. Referansegruppen er en god arena for å gi innspill til ulike prosesser, samt for myndighetene til å formidle informasjon fra internasjonale konferanser og forhandlinger.

Fremme konvensjonens prinsipper i internasjonale sammenhenger

Norge ønsker stor grad av åpenhet og deltakelse av det sivile samfunn i internasjonale fora, også på miljøområdet. Det gis blant annet økonomisk støtte som muliggjør NGOers deltakelse på ulike internasjonale møter. Vi tar også til orde for at organisasjoner som deltar faktisk gis muligheter til å involveres i forkant av og være aktive under møtene de deltar på. Det sivile samfunn er ~~gitt en fast~~ representert i den offisielle norske delegasjonen til FNs klimaforhandlinger, naturforhandlinger og til Generalforsamlingen til FNs miljøprogram UNEP FNs miljøforsamling (UNEA) og mottar

bistandsmidler fra Norge til å jobbe med og delta i forhandlingene om en ny global plastavtale og Nordisk ministerråd for miljø og klima har støttet deltakelse for en ungdomsdelegat på fjerde forhandlingsmøte og vurderer muligheten for å gjøre det igjen.

De retningslinjene som er utarbeidet om dette under Århuskonvensjonen er videreformidlet til aktuelle personer som jobber med internasjonale avtaler i Klima- og miljødepartementet. Retningslinjene er også formidlet Utenriksdepartementet. Nasjonalt kontaktpunkt for Århuskonvensjonen bistår også ved behov når spørsmål knyttet til åpenhet og deltakelse kommer opp i andre internasjonale sammenhenger, og følger opp overfor ansvarlige myndigheter når det kommer informasjon om utfordringer ved sivilsamfunnsdeltakelse i andre miljørelaterte fora eller prosesser.

Ikke straff, forfølgning og trakassering

I Norge er det yrings- og organisasjonsfrihet. Dette Ytringsfriheten er nedfelt i §§ 100 og 101 i kapittelet om menneskerettigheter i Grunnloven. Vi har et omfattende regelverk som ivaretar rettsikkerheten til enkeltpersoner og som blant annet sikrer at personer som utøver sine rettigheter under konvensjonen ikke blir utsatt for forfølgelse av noen art.

IV. Hindringer i gjennomføringen av artikkel 3

Ingen ytterligere info.

V. Tilleggsinformasjon om praktisk gjennomføring av de generelle bestemmelsene i artikkel 3

Begrenset kunnskap om og bruk av miljøinformasjonsloven blant journalister og andre deler av allmennheten vil kunne bidra til å svekke den praktiske gjennomføringen av de rettighetene Århuskonvensjonen gir. Den nye veilederen ~~Veilederen~~ til loven som ~~ble er utarbeidet og~~ lagt ut på Klima- og miljøvern departementets nettsider og informert om bredt gjennom utsendelse av nyhetsvarsel i januar 2021, er ment å bidra til å gjøre loven mer kjent og brukt.

Spesialrapportøren for miljøforsvarere ba 19. april 2024 Norge om å stoppe straffeforfølgelse i en konkret straffesak mot miljøforsvarere knyttet til aksjonistgruppen Stopp oljeletinga som blant annet kastet vannløselig maling

på Monolitten. Spesialrapportøren mener det dreier seg om en fredelig protest mot å tillate aktiviteter som bidrar til klimaendringer, at de som protesterte dermed er miljøforsvarere som har utøvd sine rettigheter i samsvar med Konvensjonen og handlet innenfor rammene for retten til ytrings- og forsamlingsfrihet, og at norske myndigheter etter artikkel 3(8) i Konvensjonen derfor har plikt til å beskytte dem mot straff, forfølgelse eller andre former for plaging.

Aktivistene ble i Oslo Tingrett 12.mai 2024 dømt til bøter på NOK 13.700 og ubetinget fengsel i 100 dager. Tingretten kom til at protestaksjonen gikk ut over rammene for fredelige demonstrasjoner fordi den hadde skadevirkninger som gjør at vilkårene for å begrense retten til ytrings- og forsamlingsfrihet og vilkårene for straffe-brudd er oppfylt. Dommen er anket.

Norge har i svaret til Spesialrapportøren 20. juni 2024 understreket at det grunnlovfestede prinsippet om maktfordeling mellom lovgivende, utøvende og dømmende myndigheter er til hinder for å gripe inn i en sak som er under behandling i påtalemyndigheten eller domstolene. I svaret er det videre vist til at arbeidet miljøforsvarere gjør er viktig, at beskyttelse av miljøforsvarere prioriteres høyt, at ytrings- og forsamlingsfriheten er grunnlovfestet og at demonstrasjoner bare unntaksvis begrenses i Norge og bare hvis det er nødvendig og proporsjonalt. Korrespondansen om saken ligger på Spesialrapportørens nettsider (sak ACSR/C/2024/38).

-
Norsk Presseforbund, Norsk Redaktørforening og Norsk Journalistlag etterlyster i sin høringsuttalelse til Norges forrige gjennomføringsrapport bedre søkefunksjonalitet på Klagenemnda for miljøinformasjon sine nettsider og kortere saksbehandlingstid for klager til Nemnda. Nemnda fikk nye nettsider i 2020 (miljoklagenemnda.no), der sakene ligger publisert på Saker | Klagenemnda for miljøinformasjon Her kan man filtrere på bransje, søke etter saksnummer eller innklaget virksomhet, men ikke søke i fulltekst. Saksbehandlingstiden for saker varierer etter antall, omfang og kompleksitet og kan variere fra 2-5 måneder. I 2023 og 2024 ligger den i de aller fleste saker på mellom 3 - 3,5 måneder, mens noen få tar kortere tid. Behov for foreleggelse og kontradiksjon samt Nemndas egne forberedelser gjør det vanskelig å behandle sakene enda raskere.

VI. Nettadresser relevant for gjennomføringen av artikkel 3

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1814-05-17>

<http://lovdata.no/dokument/NL/lov/2003-05-09-31>
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2006-05-19-16>
https://www.regjeringen.no/no/dokument/dep/kld/lover_regler/rett-til-miljoinformasjon/id445355/
[Ny veileder til miljøinformasjonsloven - regjeringen.no](http://www.regjeringen.no)
<https://einnsyn.no/informasjon/regelverk>
<https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/prinsipper-for-laring-utvikling-og-danning/tverrfaglige-temaer/2.5.3-barekraftig-utvikling/>
<https://www.miljodirektoratet.no/om-oss/roller/for-skole/>
<http://www.natursekken.no/>
<https://www.denkulturelleskolesekken.no/forside/om-dks/kulturarv-i-dks/>
<https://miljostatus.miljodirektoratet.no>
www.klimaservicesenter.no
www.miljolare.no
www.kartiskolen.no
www.aretiesystem.no/no/
<https://www.riksantikvaren.no/kik>
[Tilskotsordninger - regjeringen.no](http://www.regjeringen.no)
[Tilskudd til frivillige klima- og miljøorganisasjoner og klima- og miljøstiftelser - Miljødirektoratet \(miljodirektoratet.no\)](http://www.regjeringen.no)
[miljoklagenemnda.no](http://www.miljoklagenemnda.no)

Implementering av artikkel 4

VII *Oppgi juridiske og andre virkemidler som gjennomfører artikkel 4 om tilgang til miljøinformasjon*

Generelt

De fleste bestemmelsene i konvensjonen vedrørende tilgang til informasjon er gjennomført i norsk rett gjennom den generelle offentleglova ([lov 19. mai 2006 nr 19](#)).

Miljøinformasjonsloven ([lov 9. mai 2003 nr. 31](#)) har særskilte bestemmelser om tilgang til miljøinformasjon, men henviser til og suppleres av offentleglova når det gjelder unntak og saksbehandling. Generelt sikrer miljøinformasjonsloven sammen med offentleglova at artikkel 4 er gjennomført i norsk rett. Formålet med miljøinformasjonsloven var å ytterligere styrke retten til informasjon om miljøet i forhold til eksisterende regelverk om rett til innsyn ~~(samt at miljøinformasjonsloven også omfatter~~

~~informasjon private virksomheter besitter). Når det gjelder produktspesifikk informasjon kommer for øvrig reglene i p~~Produktkontrollloven ~~har regler om produktspesifikk informasjon (lov 1. september 1976 nr. 79) til anvendelse.~~
Saksbehandlingsreglene i miljøinformasjonsloven gjelder tilsvarende for produktspesifikk informasjon.

Rettighetene gjelder enhver som ønsker informasjon av norske offentlige organer uavhengig av nasjonalitet, bosted eller statsborgerskap, eller hovedsete hvis det er en juridisk person som søker informasjonen. Adgangen i § 4 til å gjøre loven helt eller delvis gjeldende også på Svalbard og Jan Mayen er foreløpig ikke benyttet.

~~Når det gjelder implementering av de relevante definisjonene i Aarhuskonvensjonen artikkel 2 er definisjon av offentlig organ offentlig myndighet inntatt i § 5 i miljøinformasjonsloven er i tråd med definisjonen av offentlig myndighet i . Dette var en av endringene som måtte gjøres for norsk ratifikasjon av Aarhuskonvensjonen artikkel 2 nr. 2, siden definisjonen av offentlig organ i konvensjonen var videre enn den tidligere offentleglovas begrep "forvaltningsorgan". Virkeområdet til I dag er både miljøinformasjonslovens definisjon av "offentlig organ" og offentleglova omfatter også offentlige myndigheter s organbegrep i samsvar med konvensjonens definisjon.~~

~~Definisjonen av m~~Miljøinformasjon er ~~definert inntatt i~~ miljøinformasjonslovens § 2. ~~Definisjonen er~~ i samsvar med konvensjonens artikkel 2 nr. 3, men omfatter også kulturminner og kulturmiljø. Begrepet "miljøinformasjon" i konvensjonen er videre enn begrepet "dokument" som brukes i offentleglova. I miljøinformasjonsloven er dette tatt hensyn til ved definisjonen av "miljøinformasjon".

Århuskonvensjonens definisjon av "allmennheten" er ikke inntatt spesielt i norsk regelverk da det anses unødvendig siden både miljøinformasjonsloven og offentleglova omfatter "enhver". ~~Når det gjelder~~Begrepet "berørte del av allmennheten" fremkommer ikke ~~dette begrepet~~ direkte i norsk rett, men ~~det går knyttet til~~ blant annet ~~frem av~~ reglene om forhåndsvarsling i saker om tillatelse etter forurensningsloven (se under implementering av art 6) ~~fremgår det~~ at berørte offentlige organer og organisasjoner som ivaretar allmenne interesser eller andre som kan bli særlig berørt, skal forhåndsvarsles direkte før vedtak treffes og gis anledning til å uttale seg.

Generelt sikrer reglene i miljøinformasjonsloven om saksbehandlingsregler, klageadgang og veiledningsplikten en behandling av krav om miljøinformasjon i samsvar med konvensjonens bestemmelser om tilgang til miljøinformasjon.

Nr 1

I miljøinformasjonsloven § 10 heter det at "enhver" har rett til miljøinformasjon. Det stilles ikke noe krav om saklig eller rettslig interesse, og det er uten betydning hvilket formål man har med henvendelsen. Dette gjelder forøvrig i forhold til all informasjon det offentlige besitter, jf. også offentleglova. Av loven fremgår videre at informasjonen skal gis i den form informasjonssøkeren har bedt om. Det innebærer at vedkommende kan be om en muntlig orientering, et skriftlig dokument (altså også papirkopi), en elektronisk tekst, en CD, en video eller lignende. Unntak kan gjøres og de er tilsvarende konvensjonens første ledd litra b). Den som søker informasjonen trenger heller ikke fremme sitt krav på en bestemt måte (form). Det stilles heller ingen krav til at søker må tilkjenne seg selv, og vedkommende kan derfor være anonym.

Artikkel 4 første ledd (b) (i) stiller krav til begrunnelse hvis informasjonen som gis av offentlig myndighet, gis i en annen form enn den det er anmodet om. Krav til slik begrunnelse følger også av miljøinformasjonsloven.

Bestemmelsen er altså tydelig gjennomført i norsk rett.

Nr 2

Miljøinformasjonsloven § 13 tredje ledd fastslår at mottaker som hovedregel skal ta stilling til kravet og utlevere informasjonen "snarest mulig" og senest innen femten virkedager. Fristen her er altså noe strammere enn det som følger av Århuskonvensjonen. I henhold til § 32 andre ledd i offentleglova er innsynsbegjæringer som ikke svares på innen fem virkedager å anse som avslag som kan påklages til nærmeste overordnede organ, unntatt der Kongen i statsråd er klageorgan

Tidsfristen for behandling av innsynsbegjæringer kan forlenges til to måneder dersom mengden opplysninger eller opplysningenes karakter gjør det uforholdsmessig byrdefullt å utlevere dem innen femten dager. Den som ber om informasjonen skal da innen fristen på femten dager få beskjed om utsettelsen, grunnen til den og når avgjørelse kan ventes.

Hvis myndighetene ikke overholder den endelige fristen på to måneder anses det som avslag som kan påklages til overordnet organ.

Nr 3 og 4

Etter miljøinformasjonsloven § 10 tredje ledd kan et krav om miljøinformasjon avvises dersom det er for generelt formulert eller ikke gir tilstrekkelig grunnlag for å identifisere hva kravet gjelder. Av forarbeidene til loven følger det at begge avvisningsgrunnene skal brukes med forsiktighet og må oppfattes som sikkerhetsventiler. Det er viktig å holde fast ved at den som ber om miljøinformasjon ikke kan avkreves noen begrunnelse for hvorfor han søker informasjonen. Det er klart fremhevet i forarbeidene at man skal kunne be om informasjon som finne i flere kilder og det er ikke noe krav om individualisering av kravet. Når det gjelder vagt formulerte krav krever for øvrig loven at den som mottar kravet i rimelig grad skal gi opplysningssøkeren veiledning til å formulere kravet på en måte som gjør at det kan behandles. Omfanget av denne veiledningsplikten korresponderer med hva som følger av den alminnelige veiledningsplikten i forvaltningsloven § 11.

Etter § 11 første ledd kan krav om miljøinformasjon avvises dersom det er reelt og saklig for det i det enkelte tilfelle og informasjonen eller dokumentet informasjonen finnes i, kan unntas fra offentlighet i medhold av offentleglova. Det følger av offentleglova at dette gjelder visse typer informasjon, herunder taushetsbelagte opplysninger (§ 13) og opplysninger som må unntas av hensyn til utenrikspolitiske interesser (§ 20), eller visse typer dokumenter, herunder interne dokumenter (§ 14) og dokumenter innhentet utenfra for intern saksforberedelse. Et av de mest relevante grunnlagene for taushetsplikt er knyttet til opplysninger om tekniske innretninger og fremgangsmåter samt drifts- eller forretningsforhold som det vil være av konkurransemessig betydning å hemmeligholde av hensyn til den som opplysningen angår. Det er først og fremst i de tilfeller hvor informasjonen vil avdekke sammensetningsopplysninger av produkter, produksjonsmetoder og lignende som ikke er allerede er kjent at taushetsplikten vil gjøre seg gjeldende. Forutsetningen er uansett at opplysningene faktisk er hemmelige. Hva som er forretningshemmeligheter må vurderes i hver enkelt sak, og det skal ikke unntas mer enn det som er strengt nødvendig ut ifra de hensyn som skal ivareta taushetsplikten.

Det er for øvrig inntatt en egen bestemmelse i miljøinformasjonsloven § 14 som gir offentlige organer hjemmel til å kreve at virksomheten identifiserer eventuelle forretningshemmeligheter samt gir en begrunnelse for hvorfor de bør hemmeligholdes. Formålet med denne bestemmelsen er å gi offentlige organer et bedre faktisk grunnlag for å vurdere om miljøopplysninger som kreves inneholder forretningshemmeligheter. Dette er ofte en vanskelig vurdering for de ansatte i forvaltningen som skal ta stilling til spørsmålet. Det offentlige organet kan imidlertid ikke automatisk legge til grunn vurderingen fra de som ønsker hemmelighold, men må gjøre en selvstendig vurdering.

Paragraf 11 annet ledd fastslår hvilke momenter som må vurderes for å avgjøre om det er reelt og saklig behov for å avslå et krav om innsyn i informasjon som kan unntas etter første ledd og offentleglova. Dersom miljø- og samfunnsmessige interessene som ivaretas ved innsyn veier tyngst, skal informasjonen utleveres. Dette er i tråd med Århuskonvensjonen art 4. nr. 4. siste ledd hvor det heter at grunnene for å nekte utlevering av miljøinformasjon skal tolkes på en restriktiv måte og under hensyntagen til allmennhetens interesse for å få slike opplysninger. Det såkalte meroffentlighetsprinsippet i offentleglova representerte ingen fullstendig gjennomføring av artikkel 4 nr. 4 siste ledd, og ovennevnte regel ble derfor tatt inn i miljøinformasjonsloven.

I miljøinformasjonsloven § 12 er det endelig slått fast at enkelte typer opplysninger alltid skal utleveres på forespørsel. Denne bestemmelsen er inspirert av konvensjonens art 4. nr 4 d). Bestemmelsen gir anvisning på enkelte typer informasjon som anses som spesielt viktig for allmennheten. Bestemmelsen gir også åpning for å tilsidesette taushetsplikt i spesielle tilfelle, men det må understrekes at det er snakk om informasjon som sjelden vil komme i konflikt med taushetsplikten. For det første gjelder dette informasjon om helseskadelig forurensning eller forurensning som kan medføre alvorlig skade på miljøet. Informasjon til befolkningen om slike forhold kan være spesielt viktig i situasjoner med akutt forurensning. Videre gjelder det informasjon om forholdsregler for å hindre eller redusere skaden. Dette omfatter alle typer preventive forholdsregler som er tatt i bruk eller vedtatt hos den som har forårsaket skaden eller forholdsregler som anbefales til befolkningen. Det siktes her til konkrete tiltak, slik som for eksempel råd om å rense drikkevann. Endelig skal alltid informasjon om ulovlige inngrep i naturen og ulovlig skade på miljøet utleveres. Bestemmelsen har betydning for lovbrudd som enten ikke er straffesanksjonert eller som av andre grunner ikke blir forfulgt strafferettslig. Bestemmelsen omhandler også tilfeller hvor

en virksomhet handler i strid med en konsesjon eller en reguleringsplan eller lignende med miljøskade til følge.

Nr 5

Det fremgår klart av miljøinformasjonsloven § 10 fjerde ledd at det offentlige organet hurtigst mulig skal videresende kravet til rette instans eller veilede om hvilke offentlige organer som antas å ha informasjonen. En bestemmelse med samme innhold finnes også i offentleglova. Den rette instansen skal svare uten ugrunnet opphold etter ordinære regler. Dersom innsynskravet gjelder informasjon som organet er forpliktet til å ha som følge av kunnskapsplikten i § 8, kan det imidlertid verken videresende eller avslå kravet med den begrunnelse at det ikke har informasjonen. Organet må da fremskaffe informasjonen.

Nr 6

Miljøinformasjonsloven § 11 tredje ledd fastslår at dersom deler av etterspurt informasjon kan nektes utlevert, skal den øvrige informasjonen gis ut når denne ikke gir et åpenbart misvisende bilde av innholdet.

Nr 7

Miljøinformasjonsloven § 13 fjerde ledd fastslår at avslag alltid skal gis skriftlig, begrunnes og at det skal opplyses om adgang og frist for å klage.

Nr 8

Etter miljøinformasjonsloven § 6 er det ikke adgang til å ta betaling for den miljøinformasjon en har rett til å få utlevert etter loven. Miljøinformasjon er med andre ord gratis så langt retten til informasjon etter loven gjelder. Også all annen offentlig informasjon skal som hovedregel være gratis, men offentleglova § 8 og offentlighetsforskriften § 4 fjerde til sjettede ledd åpner for at det i visse tilfelle kan kreves betaling, herunder også i visse tilfelle betaling som ikke bare omfatter de faktiske kostnadene men også en rimelig fortjeneste..

VIII. Hindringer i gjennomføringen av artikkel 4

Intet særskilt å bemerke.

IX. Ytterligere informasjon om praktisk anvendelse av artikkel 4

Det foreligger ingen oversikt knyttet til antall innsynsbegjæringer totalt i forvaltningen som omhandler miljøinformasjon. I - Klima- og miljødepartementets statistikk for ~~2020~~ 2023 fremgår det at vi mottok ~~3842~~ 3071 krav om innsyn. Det ble gitt fullt innsyn i ~~3150~~ 2234 av disse, delvis innsyn i ~~155 (4,03%)~~ 148 (4,82%) og avslått innsyn i ~~537-689~~ av kravene (~~13,98%~~ 22,44%). Statistikken skiller ikke ut innsynsbegjæringer som gjelder miljøinformasjon og det er derfor usikkert hvor stor andel slike begjæringer utgjør. Norsk Presseforbund, Norsk Redaktørforening og Norsk Journalistlag etterlyster i sitt felles høringsinnspill til Norges forrige gjennomføringsrapport statistikk over totalt antall krav til forvaltningen om innsyn i miljøinformasjon for å få bedre tallfakta over forvaltningens praktisering av loven.

Et innsynskrav som ble avslått av Klima- og miljødepartementet og klaget inn til Sivilombudsmannen i 2011 ble behandlet av Aarhuskonvensjonens Komité for overholdelse av avtalen (ACCC/C/2013/93). Komiteen fant at avslaget var i tråd med Konvensjonen. Partsmøtet under Konvensjonen sluttet seg i 2017 til Komiteens konklusjoner.

Norsk Friluftsliv viser i sitt høringsinnspill til forrige gjennomføringsrapport ~~en vises det~~ til eksempler på høringer som bygger på informasjon i interne dokumenter som det ikke helt eller delvis ikke gis innsyn i. Det vises også til eksempler på konsekvensutredninger og beslutningsgrunnlag som ikke inneholder tilstrekkelig relevant informasjon.

X. Nettsider relevante for gjennomføringen av artikkel 4

<http://lovdata.no/dokument/NL/lov/2003-05-09-31>

<http://lovdata.no/dokument/NL/lov/2006-05-19-16>

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1976-06-11-79?q=produktkontrolllov>

https://www.sivilombudsmannen.no/?lang=no_NO

<http://www.unece.org/environmental-policy/conventions/public-participation/aarhus-convention/tfwg/envppcc/envppcccom/acccc201393-norway.html>

Implementering av artikkel 5

XI. Oppgi juridiske og andre virkemidler som gjennomfører bestemmelsen om innsamling og spredning av miljøinformasjon

Nr 1

Grunnloven § 112 gir allmennheten krav på informasjon om naturmiljøets tilstand. På forurensningsområdet fastsetter forurensningsloven ([lov 13. mars 1981 nr. 6](#)) at myndighetene skal føre tilsyn med den alminnelige forurensningssituasjon og forurensing fra enkelte kilder.

Offentlige forvaltningsorganer får gjennom sine ulike aktiviteter omfattende kunnskap om miljøtilstanden. Dette gjelder særlig gjennom det forvalteransvaret og den myndighetsutøvelsen som ulike myndigheter er tillagt på sentralt, regionalt og lokalt nivå. Dette gjelder på alle områder fra forvaltning av naturressurser som landbruk og fiskeri, til industri og distriktsutvikling eller generell samfunnsplanlegging. Dette er også nedfelt rettslig gjennom kravene til forsvarlig saksbehandling og plikt til å innhente informasjon i forbindelse med konkrete saker til behandling. Det kan her vises til forvaltningsloven § 17 om utrednings- og informasjonsplikt ([lov 10. februar 1967](#)), regler om miljøkonsekvensvurderinger ([if. særlig plan- og bygningsloven – lov 27. juni 2008 nr. 71](#) og [forskrift 21. juni 2017 nr. 854 om konsekvensutredning](#)) og [utredningsinstruksen](#). Enkelte bestemmelser finnes også som gir generell informasjonsplikt og derigjennom kunnskapsplikt slik som for eksempel kommuneloven ([lov 22. juni 2018 nr. 83](#)) som pålegger kommuner en generell plikt til å informere om sin virksomhet.

I praksis har det offentlige omfattende rutiner for både å samle (overvåking og forskning) og formidle oversiktsinformasjon, for eksempel gjennom databaser og registre. Dette er et arbeid som pågår kontinuerlig. De viktigste verktøy for samlet informasjon om miljøtilstanden på et aggregert nivå, er det helhetlige systemet for resultatoppfølging i miljøvernpolitikken og utviklingen av nasjonale nøkkeltall og miljøindikatorer. Dette er faktaopplysninger om miljøforhold som skal si noe om utviklingen i miljøtilstanden på ulike områder.

Stedfestet areal-, miljø, og plan- og samfunnsinformasjon er sterkt fokusert i samarbeidet "Geo Norge" ([www.geonorge.no](#)) der det er et hovedformål å fremskaffe geografiske data for ulike tema, herunder miljø, og gjøre dem tilgjengelige. Statens kartverk og mange offentlige etater, samt private organisasjoner og selskaper, deltar i dette samarbeidet. MAREANO-programmet ([www.mareano.no](#)) **samler og sprer kunnskap om havet ved å** kartlegger dybde, bunnforhold, biologisk mangfold, naturtyper og forurensning i sedimentene i norske havområder. Det finansieres over Klima-

og miljødepartementets og Nærings- og fiskeridepartementets budsjetter, styres av disse og andre berørte departementer med bidrag fra offentlige etater og gjennomføres av ulike forskningsinstitutter. [Nettsiden Vann-Nett Portal \(VannNett-Portal \(vann-nett.no\) er inngangsportalen til informasjon om vann i Norge.](#) Nettsidene www.luftkvalitet.info som presenterer viktig nasjonal informasjon om luftkvalitet, herunder dagsaktuelle luftmålinger over hele Norge, varsel om luftkvalitet, rapporter, linker, etc.

Nettsidene www.naturbase.no,

<https://okologiskegrunnkart.artsdatabanken.no/>

og www.kulturminnesok.no inneholder informasjon om henholdsvis

naturforhold og vernede områder, og [kulturmiljø og](#)

kulturminner. Ytterligere info om [kulturmiljø og](#) kulturminner kan også

finnes på [Askeladden](#), et register som forutsetter at man registrerer seg som

bruker [og får tilgang på bestemte vilkår.](#)

-

[Produktregisteret](#) er myndighetenes register over farlige kjemikalier i Norge. Virksomheter deklarerer alle såkalte merkepliktige kjemiske produkter som det omsettes mer enn 100 kg av i året i Norge. Det er registrert om lag 25000 produkter i registret. For forurenset grunn finnes en egen database som angir forurensete lokaliteter mv. Det er videre etablert en egen Kunnskapsbank for naturmangfold ([Artsdatabanken](#)), som samler inn og tilgjengeliggjør kunnskap om arters forekomst og utbredelse, truede arter, fremmede arter og utbredelse og status for naturtyper. [Det er etablert en egen database som samler og tilgjengeliggjør informasjon om rovviltbestandene \(Rovbase\).](#) [Rovdata har ansvaret for Nasjonalt overvåkningsprogram for rovvilt, og sammenstiller og formidler informasjon om rovviltbestandene på rovdata.no.](#) En [Miljøprøvebank](#) for miljøgifter -ble satt i drift i 2012. Det er for øvrig ikke mulig i denne rapporten å gi en fyllestgjørende omtale av alle de ordninger som eksisterer som bidrar til at pliktene i art 5 nr 1 er oppfylt.

[Miljøvedtaksregisteret](#) er et offentlig register som gir allmenheten fri tilgang til enkeltvedtak og forskrifter på miljøområdet. Det er regulert i [forskrift](#) 14. juni 2013 nr. 643 om Miljøvedtaksregisteret.

Videre får offentlige myndigheter mye kunnskap om aktiviteter som kan ha vesentlige miljøpåvirkninger gjennom at det etter forurensningsloven er forbudt å forurense med mindre virksomheten etter søknad har fått en konkret utslippstillatelse fra forurensningsmyndighetene eller det følger av generelle regler. Virksomhetene må årlig rapportere til myndighetene om

sine utslipp og forurensningsmyndighetene fører også aktivt tilsyn gjennom egne kontroller. Det er etablert et eget nettsted www.norskeutslipp.no som inneholder oppdatert informasjon om utslipp, produksjonsmengder og avfall for de største forurensningskildene i Norge, både bedriftsspesifikke og diffuse kilder.

For tydelig å gjennomføre Århuskonvensjonens art 5 ble det nedfelt en egen bestemmelse i miljøinformasjonsloven § 8 om at forvaltningsorganer på et overordnet nivå skal ha miljøinformasjon som er relevant i forhold til sine egne ansvarsområder og funksjoner og gjøre denne informasjonen allment tilgjengelig, se nedenfor. Det vil si at for eksempel Nærings- og fiskeridepartementet, Samferdselsdepartementet og ~~Ølje- og~~ **e**Energidepartementet er ansvarlig for å ha slik informasjon tilgjengelig. Den miljøinformasjon som er relevant er både kunnskap om miljøpåvirkningene fra egen sektor eller eget ansvarsområde, og den miljøkunnskap organet har og må ha for å utføre sine oppgaver tilfredsstillende. Foruten kunnskap om miljøtilstanden som en særlig oppnår gjennom forskning og miljøovervåkning omfatter også bestemmelsen informasjon om miljøsituasjonen mer generelt, i form av miljødata og miljøfakta om for eksempel kilder til utslipp, faktorer som påvirker biologisk mangfold, utviklingstendenser i samfunnets bruk av ressurser, eller innhold av helse- eller miljøfarlige kjemikalier i produkter. I tråd med Århuskonvensjonen omfatter lovregelen alle styringsnivåer, dvs. forvaltningsorganer i stat, fylkeskommune og kommune.

~~I forhold til kriseinformasjon eksisterer det en rekke bestemmelser og ordninger i~~ Sektorlovgivningen om krisehåndtering og informasjonsformidling har en rekke bestemmelser og ordninger for kriseinformasjon. I en aktuell krisesituasjon er det helt sentralt at befolkningen blir orientert om krisen og hvordan man skal forholde seg. I Norge er det et eget [direktorat for samfunnssikkerhet og beredskap](#) samtidig som den enkelte sektormyndighet har ansvar for krisehåndtering innenfor sine ansvarsområder. Også private har ansvar for å informere før og under en krise. Det er i tre faser informasjonsformidlingen foregår; ved utarbeidelse av beredskapsplaner, i forkant når det informeres om faren for at kriser innenfor et område kan inntre, og endelig informasjon under en krise. For befolkningen er det utviklet nye informasjonsprogram for hvordan den enkelte kan ta ansvar for å kunne håndtere en krise på en best mulig måte gjennom, hhv. [en sikker hverdag](#) og [slik bidrar du til Norges beredskap](#). ~~Det vil føre for langt å gjennomgå alle de ulike regler og ordninger som eksisterer på dette området og som bidrar til å implementere art 5 nr 1 litra e.~~

Nr 2 og 3

~~Det kreves her at måten offentlig informasjon gjøres tilgjengelig på er transparent og at miljøinformasjon er lett tilgjengelig. Det skal sikres at miljøinformasjon i stadig større grad blir tilgjengelig i elektroniske databaser, som allmennheten har enkel tilgang til.~~

Det følger av forarbeidene til miljøinformasjonsloven at oversiktsinformasjonen skal formidles på en samlet, systematisert, oversiktlig, forståelig og allment lett tilgjengelig måte gjennom lister, arkivsystemer, databaser, utslippsregistre og liknende. Miljøinformasjonsloven § 8 pålegger om det offentliges ansvar for å ha og tilgjengeliggjøre miljøinformasjon pålegger ikke noen bestemt form eller bruk av et bestemt medium, men bruk av elektroniske hjelpemidler vil ofte være nærliggende, se nedenfor. ~~Offentlige organer skal sørge for at informasjonen er tilgjengelig av eget tiltak og ikke bare på forespørsel.~~

- ~~Lovbestemmelsen innebærer at forvaltningsorganer har en selvstendig plikt til å ha og gjøre tilgjengelig miljøfakta om påvirkningen på miljøet fra egen samfunnssektor og forvaltningens oppgaver. Organene skal gjøre informasjonen tilgjengelig av eget tiltak, ikke bare på forespørsel. Den stiller ingen krav til hvordan dette gjøres, men bruk av elektroniske hjelpemidler er utbredt. Formen på formidlingen og hvordan oppgaven konkret skal løses varierer.~~ Mye av ~~denne~~ informasjonen er informasjon på nasjonalt nivå og derfor som vil det være naturlig å samle i nasjonale informasjonssystemer som for eksempel miljostatus.no. ~~Hvis det ikke allerede finnes~~ Der hvor det ikke eksisterer relevante informasjonssystemer man kan slutte seg til, kan organet måtte ha egne formidlingssystemer ~~for miljøinformasjon, for eksempel legge ut statistikk, oversikter og registre elektronisk, tilrettelegge internettsider og lignende.~~

Norge har én digital offentlig sektor som mål, for økt effektivitet og verdiskapning og en enklere hverdag for folk flest. Vi vedtok i 2019 en digital strategi for offentlig sektor for perioden 2019-2025 ble vedtatt i 2019 og er nå under revisjon. ~~E~~ en ny digitaliseringsstrategi for miljøsektoren for perioden 2020-2024 ble vedtatt tidligere i år 2020. ~~Strategiene er under revisjon.~~ De fastsetter mål og prioriteringer for digital omstilling av offentlig sektor generelt og miljøsektoren spesielt i årene som kommer. De har tilsvarende høyt ambisjonsnivå og dekker mange av elementene som ligger i forslaget til oppdaterte Århus-anbefalinger om elektroniske informasjonsverktøy, om enn på et mer generelt nivå.

-Gjennom implementeringen av EUs viderebruksdirektiv (2003/98/EF) -i offentleglova har Norge lagt til rette for økt viderebruk av offentlige data. Åpne offentlige data er data fra offentlig sektor som er gjort tilgjengelige i et slikt format at de kan bli brukt videre i nye sammenhenger. Data kan være alt fra enkle lister og tabeller i saksdokument og rapporter, til avanserte databaser med informasjon fra flere av etatens datasystem. Disse reglene vil gi allmennheten bedre tilgang også til offentlig informasjon, herunder miljøinformasjon. Bestemmelsene om viderebruk krever aktivitet fra den offentlige virksomheten, og stiller i så måte krav utover den rene innsynsrettigheten i offentleglova ellers. Blant annet stiller Digitaliseringsrundskrivet krav til at offentlige virksomheter skal gjøre egnet informasjon tilgjengelig i maskinlesbare formater, og for øvrig følge ”[Retningslinjer ved tilgjengelig-gjøring av offentlige data](#)”.

Oversikt over relevante offentlige organer finnes på Internett blant annet på regjeringens nettside. [Regjeringen.no](#) er den primære, nettbaserte kommunikasjonskanalen til Regjeringen. Det er også en portal for Statsministerens kontor og departementene. Regjeringen.no skal legge til rette for delaktighet og skape engasjement i demokratiske prosesser. Regjeringen.no skal gi korrekt, oppdatert og helhetlig informasjon om den enkeltes rettigheter og plikter. Portalen skal også stimulere til engasjement i beslutningsprosesser og utforming av politikk ved å tilrettelegge for delingskultur, toveiskommunikasjon og brukerskapt innhold.

[Klima- og miljødepartementets nettside](#) inneholder store mengder systematisert informasjon og lenker til andre kilder for informasjon. Blant annet finnes det lenker til alle underliggende etater som også har fyldige sider med miljøinformasjon sortert etter for eksempel ulike temaer, nyheter, høringer, regelverk mv. [Miljødirektoratet](#) har gjennomført en omfattende konsolideringsprosess av sine nettsider, med brukertilpasset informasjon og veiledning. Det oppgis normalt kontaktpersoner som kan gi ytterligere informasjon. En viktig side for offentlig miljøinformasjon er nettstedet Miljøstatus i Norge ([www.miljostatus.no](#)) som er utviklet av alle de underliggende direktoratene på oppdrag fra Klima- og miljødepartementet. Det sentrale nettstedet er basert på informasjon fra flere registre. Formålet er å gi allmennheten god og lett tilgang til miljøopplysninger. Miljøstatus i Norge gir oppdatert informasjon om miljøets tilstand, utvikling og påvirkningsfaktorer. Tjenesten er bygget opp rundt flere hovedtemaer som igjen er delt inn i undertemaer. På de fleste temasidene finnes lenker til gjeldende regelverk, avtaler, vedtatte miljømål, samt lenker til de viktigste

relevante nettstedene. Nettsidene blir løpende oppdatert og all informasjon kvalitetssikres minimum to ganger i året.

[Meteorologisk institutt har en fri og åpen datapolitikk med ønske om størst mulig bruk, spredning og videre bearbeiding av data, til nytte for samfunnet \(https://www.met.no/frie-meteorologiske-data\). Store deler av Meteorologisk institutt sitt datagrunnlag og produkter er tilgjengelige på deres nedlastingstjenester.](https://www.met.no/frie-meteorologiske-data)

Norsk Polarinstitutt publiserer forsknings- og miljødata fra polarområdene i sin egen dataportal [Datasets - NPDC \(npolar.no\)](https://npolar.no). Alle data blir publisert under åpne lisenser for videre bruk. I tillegg publiseres tilrettelagte data i informasjonsprodukter som:

- [Svalbardkartet](#)
- [Norsk Polarinstitutts kartsider](#)
- [Barentsportalen](#)
- [MOSI](#)

[Senter mot marin forsøpling formidler kunnskap til relevante aktører om opprydding av marin forsøpling og forebygging av forsøpling \(https://www.marfo.no/\). Senteret videreutvikler kartbaserte, digitale verktøy for å skaffe bedre kunnskap og informasjonsflyt om marin forsøpling, og tilrettelegge for effektiv ressursbruk og godt samarbeid mellom ulike ryddeaktører i Norge. Senteret samler og formidler også kunnskap og kompetanse om kilder og tiltak mot marin forsøpling innen fiskerier og andre marine næringer.](https://www.marfo.no/)

Regjeringen rapporterer jevnlig om tilstanden og fremtidige tiltak gjennom ulike -stortingsmeldinger, herunder tidligere meldinger om Rikets miljøtilstand som nå er erstattet av kontinuerlig oppdatert informasjon på [Miljøstatus.no](https://miljostatus.no) og evaluering av miljømål i den årlige budsjettproposisjonen. -All slik informasjon blir lagt ut elektronisk. Sektormyndighetene har et selvstendig ansvar for å ha oversikt over miljøvirkninger av virksomhet i sektoren og rapportere om dette. Videre er det enkelt å finne alt relevant regelverk opplistet på sidene til offentlige organer med en lenke til lovdata hvor den konkrete lovteksten publiseres. Lovdata er et sentralt nettsted hvor alt regelverk i Norge ligger og sidene blir jevnlig oppdatert når endringer inntreffer. På Klima- og miljødepartementets hjemmesider finner man videre bl.a. en veiviser i miljølovverk hvor både informasjon om ansvarlig myndighet og relevant regelverk er systematisert

elektronisk. Generelt har miljøvernforvaltningen til enhver tid informasjon i sine databaser om relevant regelverk, inkludert internasjonale avtaler Norge har inngått på miljøområdet (både på engelsk og norsk) Dette gjelder også strategier, planer og programmer. Det vil imidlertid føre for langt å omtale dette i større omfang enn det som er nevnt ovenfor.

Nr 4 og 5

~~Det Når det gjelder tiltak for å publisere og spre nasjonale rapporter om miljøtilstanden,~~ utarbeides ~~det~~ som nevnt ovenfor jevnlig stortingsmeldinger om ulike sider av miljøvernpolitikken. I tillegg publiseres det løpende informasjonen om miljøtilstanden på blant annet nettsiden ~~(www.miljostatus.no)~~, jf. omtale over.

Norsk Polarinstitutt har flere regionale informasjonssystemer som spiller opp i mot slik nasjonal rapportering. Miljøovervåking Svalbard og Jan Mayen (<http://www.mosj.no/no/>) er en regional sammenstilling av relevant informasjon hentet fra tematiske overvåkingsprogrammer på land, i luft og i havet i de norske arktiske områder som jevnlig brukes til å evaluere grad av måloppnåelse for de nasjonale miljømålene. Barentsportalen <http://www.barentsportal.com/barentsportal/> (felles norsk-russisk miljøstatusrapport for Barentshavet), temasidene om Barentshavet på www.miljostatus.no og Miljøstatus Svalbard samme sted er andre eksempler.

Informasjon om miljøsituasjonen og internasjonalt miljør samarbeid i grenseområdene mot Russland publiseres på nettsidene til Fylkesmannen i Troms og Finnmark <https://www.fylkesmannen.no/troms-finnmark/miljo-klima/internasjonalt-samarbeid/> samt på <http://www.luftkvalitet.info/home.aspx>.

NILU – Norsk institutt for luftforskning er kjemisk koordinerende senter under UN-ECEs Konvensjon for grenseoverskridende luftforurensninger, og samler inn observasjonsdata for atmosfærens innhold av forurensninger, klimadrivere og miljøgifter fra de 40 landene som har signert EMEP protokollen. Data er åpent tilgjengelig på [EBAS home – ebas homepage \(nilu.no\)](http://ebas.nilu.no). Datatjenesten benyttes også av andre internasjonale overvåkingsprogrammer slik som AMAP (Arktisk råd), OSPAR-konvensjonen, HELCOM-konvensjonen og WMOs Global Atmosphere Watch. E-infrastrukturen representerer den mest omfattende database av sitt

slag globalt, og blir ofte trukket frem som et ledende eksempel på åpen dataforvaltning.

All ovennevnte informasjon ~~publiseres elektronisk. Som nevnt under 3~~ ~~publiseres også~~ samt regelverk, strategidokumenter, handlingsplaner mv som er utarbeidet av offentlige organer på ulike nivåer publiseres på ulike nettsider ~~Internett~~. Dette gjelder også internasjonale avtaler og andre viktige internasjonale dokumenter.

Nr 6

Enhver part skal oppmuntre aktører som har en vesentlig innvirkning på miljøet til å informere om virkningene av deres aktiviteter og produkter.

Den norske miljøinformasjonsloven innebærer en plikt for alle virksomheter til å ha kunnskap om og på forespørsel gi ut informasjon om forhold ved virksomheten som kan medføre en ikke ubetydelig miljøpåvirkning. Tilsvarende regler for såkalt produktspesifikk informasjon er inntatt i produktkontrollloven. Virksomheten skal gi ut informasjonen så raskt som mulig og senest innen en måned. Denne kan forlenges til to måneder dersom det er uforholdsmessig byrdefullt å utlevere informasjonen innen en måned. Det er opprettet en egen klagenemnd som tar stilling til klager over avslag på krav om miljøinformasjon. [Klagenemnda](#), som er regulert i miljøinformasjonsloven § 19 og forskrift i medhold av denne, bidrar til at allmennheten får en effektiv etterprøving og kontroll med om kravet om miljøinformasjon er behandlet i tråd med lovens regler. Vi viser for øvrig til lovteksten. Antall saker til Klagenemnda varierer og har på det meste vært oppe i 22 (2021, 2022). Det kom inn 12 saker i 2023 og har kommet inn 6 saker første halvår 2024. får inn ca 10 til 17 saker hvert år. I 2019 kom det inn tretten saker. Dette er en mer enn i 2018 og tre flere enn i 2017, men fire færre enn i 2015.

Virksomheter er etter regnskapsloven pliktige til å informere aktivt om forhold ved virksomheten som har medført en ikke ubetydelig miljøpåvirkning. Videre finnes det frivillige miljøsertifiseringsordninger som EMAS og Miljøfyrtårn som også innebærer formidling av miljøinformasjon. Miljøfyrtårn er Norges største sertifiseringsordning innen miljøledelse med kriterier for privat og offentlig sektor innen om lag 70 ulike bransjer. Miljøfyrtårn krever at alle sertifiserte offentlige og private virksomheter publiserer årlig klima- og miljørapport på sine nettsider eller gjør den tilgjengelig på forespørsel.

~~Forskrift om klassifisering, merking og emballering av~~ Når det gjelder kjemikalier som omsettes som sådanne, dvs. stoffer og stoffblandinger har; ~~gjelder forskriftsfestede~~ krav om faremerking, herunder miljøfaremerking. Faremerkesystemet bygger på et omfattende internasjonalt harmonisert regelsett for klassifisering av kjemikalier.

Det eksisterer også flere frivillige miljømerkeordninger ([Svanemerket](#) og [EUs miljømerke](#)) og systemer for miljøvaredeklarasjoner.

HMS-myndighetene Arbeidstilsynet, Miljødirektoratet, [Havindustritilsynet](#), Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet, Næringslivets sikkerhetsorganisasjon og Helsedirektoratet har informasjon på sine nettsider med formål om å gjøre det lettere for virksomheter og enkeltpersoner å finne frem i regelverket.

Nr 7

~~Enhver part skal etter denne bestemmelsen blant annet offentliggjøre faktiske opplysninger og analyser om faktiske forhold som anses relevante i utformingen av viktige miljøpolitiske forslag, gi tilgang til forklarende materiale om sitt samkvem med allmennheten i saker under konvensjonen og fremskaffe informasjon om hvordan forvaltningsorganer utøver sine funksjoner i saker vedrørende miljøet.~~

Denne bestemmelsen er blant annet oppfylt gjennom at den generelle utredningsinstruksen følges.

Det helhetlige systemet for resultatoppfølging i miljøvernpolitikken og utviklingen av nasjonale nøkkeltall og miljøindikatorer er også sentrale for å oppfylle denne bestemmelsen. Dette er faktaopplysninger om miljøforhold som skal si noe om utviklingen i miljøtilstanden på ulike områder. Det kan også nevnes at Statistisk sentralbyrå utarbeider årlig statistikk over viktige naturressurs- og miljøforhold.

Nr 8

~~Mht å utvikle mekanismer med sikte på at tilstrekkelig produktinformasjon gjøres tilgjengelig for allmennheten som gjør det mulig for folk å foreta miljøvennlige valg, viser vi blant annet til at det ifm. miljøinformasjonsloven ble innført endringer i Pproduktkontrolloven gir som innebærer en rett for allmennheten rett til å få informasjon direkte fra tilvirker, importør bearbeider omsetter eller bruker av produkt. Dette omfatter blant annet informasjon om produktet inneholder komponenter eller har egenskaper som kan medføre~~

helseskade eller miljøforstyrrelse, hvilke egenskaper dette er og hvilke vesentlige helseskader eller miljøforstyrrelser produksjonen og distribusjonen forårsaker.

All informasjon som foreligger hos et offentlig organ om produkter skal også gis ut med mindre det er adgang til å unnta den etter offentleglova, miljøinformasjonsloven eller produktkontrollovens spesifikke unntaksgrunner kommer til anvendelse.

Produktinformasjon er også tilgjengelig gjennom Det eksisterer også flere frivillige miljømerkeordninger. D, hvor det nordiske Svanemerket er det vanligste. Ordningen administreres av en stiftelse. Forslag til kriterier for å få bruke merket utarbeides av høyt kvalifiserte eksperter og forslagene sendes på høring og legges ut på Internett for kommentarer.

Nr 9

Norge har i mange år hatt et system for samlet rapportering av utslipp og avfall. Informasjon om utslipp og avfall for enkelte bedrifter finnes på <http://www.norskeutslipp.no/>.

XII. Hindringer i gjennomføringen av artikkel 5

Ingen ytterligere informasjon.

XIII. Ytterligere informasjon om praktisk anvendelse av artikkel 5

Havforskningsinstituttet kommenterte i sin høringsuttalelse til Norges forrige gjennomføringsrapport i 2020 § 8 i miljøinformasjonsloven, som gjennomfører artikkel 5. De mener det ikke er nok informasjon tilgjengelig for å kunne vurdere samlet påvirkning på tvers av sektorer på biologisk mangfold og tilstand i marine økosystem, noe som er et av hovedproduktene i Forvaltningsplanene for norske havområder. De uttaler at det også viktig å vurdere samlet påvirkning på kystøkosystem, der både diversitet og intensitet i 2 bruk er større enn i havområdene. De mener det kreves detaljert informasjon om påvirkningsfaktorenes omfang, samt tid og posisjon for påvirkning for å kunne vurdere samlet påvirkning. De etterlyser mer detaljert tidfestet informasjon om seismiske undersøkelser og fiskerier.

Miljøorganisasjonen Sabima uttalte i sin høringsuttalelse til Norges forrige gjennomføringsrapport at det ikke finnes og rapporteres tilstrekkelig informasjon om ulike naturforekomster og miljøstatus i kommunene. De mener norsk natur ikke er grundig nok kartlagt og at kunnskap ikke er

sammenstilt. De mener staten må investere langt mer ressurser i systemer for datainnsamling.

Det jobbes kontinuerlig med å forbedre kunnskapsgrunnlaget for planlegging. Dette vil på sikt gi bedre muligheter både til å følge utviklingen og rapportere om saker som berører viktige naturforekomster.

[Miljødirektoratet har laget en ny strategisk plan for økologisk grunnkart \(2022–2026\). Planen innebærer blant annet mer arbeid med heldekkende naturkartlegging og utvikling av standardiserte kartleggingsmetoder for konsekvensutredninger. Sistnevnte legger til rette for at også andre enn staten kan og skal utføre naturtypekartlegging med bruk av standardisert metodikk fra Miljødirektoratet.](#)

[Det er viktig å følge opp mangler i informasjon, som Sabima påpeker. Hvis det mangler informasjon, bør man kontakte kommunen eller for eksempel utbygger. Staten har ansvar for å gjøre generell miljøinformasjon tilgjengelig i henhold til Århuskonvensjonen, men for mer spesifikk informasjon, som gjelder for eksempel en bestemt lokalitet i en kommune, må henvendelsen rettes til kommunen.](#)

XIV. Nettsider relevante for gjennomføringen av artikkel 5

<http://lovdata.no/dokument/NL/lov/1814-05-17>

<http://lovdata.no/dokument/NL/lov/2003-05-09-31>

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-03-13-6?q=forurensningslov>

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1967-02-10?q=forvaltningslov>

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2008-06-27-71?q=plan-%20og%20byggningslov>

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2017-06-21-854>

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/instruks-om-utredning-av-statlige-tiltak-utredningsinstruksen/id2476518/>

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-22-83?q=kommunelov>

www.geonorge.no

<https://www.mareano.no/>

www.luftkvalitet.info

<https://www.marfo.no/>

<https://www.met.no/frie-meteorologiske-data>

<https://www.miljovedtak.no/>

www.naturbase.no

www.kulturminnesok.no

<https://www.riksantikvaren.no/veiledere/askeladden/Produktregisteret - Deklarering av kjemikalier - miljodirektoratet.no>
https://www.regjeringen.no/contentassets/db9bf2bf10594ab88a470db40da0d10f/no/pdfs/digitaliseringsstrategi_for_offentlig_sektor_rettet.pdf
<https://www.regjeringen.no/contentassets/acfd665563bb42d5893a8b851226a4a/t-1568b.pdf>
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/retningslinjer-ved-tilgjengeliggjoring-av-offentlige-data/id2536870/>
<https://www.regjeringen.no/no/dep/kld/id668/>
www.miljostatus.no
<https://www.artsdatabanken.no/>
<https://data.npolar.no/home/>
<https://www.npolar.no/kart/>
<http://www.mosj.no/no/>
<https://www.fylkesmannen.no/troms-finnmark/miljo-klima/internasjonalt-samarbeid/>
[Luftkvalitet i Norge \(miljodirektoratet.no\)](http://luftkvalitet.no)
[Stiftelsen Miljøfyrtårn \(miljofyrtarn.no\)](http://stiftelsenmiljofyrtarn.no)
<https://www.svanemerket.no/>
<https://www.svanemerket.no/blomsten/>
[EBAS \(nilu.no\)](http://ebas.nilu.no)
[Arbeidstilsynet](http://arbeidstilsynet.no)
[Miljødirektoratet - Miljødirektoratet \(miljodirektoratet.no\)](http://miljodirektoratet.no)
[DSB | Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap](http://dsb.no)
[DSA](http://dsa.no)
[Næringslivets sikkerhetsorganisasjon - Næringslivets sikkerhetsorganisasjon \(nso.no\)](http://nso.no)
[Helsedirektoratet](http://helsedirektoratet.no)
<http://www.norskeutslipp.no/>
www.rovbase.no

Feltkode endret

Feltkode endret

Feltkode endret

Feltkode endret

Feltkode endret

Feltkode endret

Implementering av artikkel 6

XV. Oppgi juridiske og andre virkemidler som gjennomfører artikkel 6 om allmennhetens deltakelse i beslutninger vedrørende bestemte aktiviteter

Generelt

Artikkel 6 stiller en rekke kvalitetskrav som skal sikre åpen saksbehandling i enkeltsaker knyttet til visse positivt angitte ~~aktiviteter~~ ~~kriterier~~, listet i eget vedlegg.

Grunnloven § 112 gir rett til kunnskap både om iverksatte og planlagte tiltak og nedfeller derigjennom prinsippet om at miljøkonsekvenser skal utredes på forhånd. Norge har et omfattende regelverk som sikrer allmennheten rett til deltakelse i offentlige beslutningsprosesser. Begrepet allmennheten tolkes vidt.

Artikkel 6 er i all hovedsak oppfylt gjennom reglene i [forvaltningsloven](#) som oppstiller en generell plikt om å varsle og informere partene i saken, reglene om konsekvensutredninger i [plan- og bygningsloven](#) og [forskrift om konsekvensutredning](#), [petroleumsloven](#), med tilhørende forskrifter og ~~reglene~~ ~~i~~ [svalbardmiljøloven](#) med tilhørende [forskrift om konsekvensutredninger og avgrensning av planområdene på Svalbard](#), og gjennom reglene om konsesjonsbehandling i [forurensningsloven](#) og tilhørende forskrift om begrensning av forurensning ([forurensningsforskriften](#)). I Norge er det blant annet også regler for deltakelse knyttet til etablering av verneområder etter [naturmangfoldloven](#) og [svalbardmiljøloven](#), fredning etter [kulturminneloven](#) og ved søknader om elektrisk anlegg etter [energiloven](#) og tiltak etter [vannsressursloven](#) og [vassdragsreguleringsloven](#) som dels viser til plan- og bygningsloven og forurensningsloven, dels supplerer disse. Ved utarbeidelse av planer etter plan- og bygningsloven skal dette kunngjøres, og det skal legges til rette for deltakelse i arbeidet. Ved feil i forvaltningsprosessen kan avgjørelsen påklages i henhold til forvaltningsloven.

-Nr 1-9

De fleste tiltakene som er omfattet av Århuskonvensjonen art 6 faller innunder reglene om konsekvensutredninger i plan- og bygningsloven ~~og~~ ~~forskrift om konsekvensutredninger~~. ~~De, samt~~ vil ~~også i de fleste tilfelle~~ kreve tillatelse etter forurensningsloven og forurensningsforskriften. ~~For tiltak på Svalbard gjelder, -og eller~~ krav om tillatelse og konsekvensutredninger etter svalbardmiljøloven og forskriften om konsekvensutredninger og avgrensning av planområdene på Svalbard. Reglene oppfylder kravene i konvensjonen om deltakelse.

Norge har inntatt både direktiv 2010/75/EU om industriutslipp og direktivet om vurdering av visse offentlige og private prosjekters miljøvirkninger (2011/92/EU) i EØS-avtalen, og begge er gjennomført i norsk rett. Industriutslipps-direktivet er gjennomført i forurensningsloven og forurensningsforskriften kapittel 36. Direktiv 2011/92/EU er gjennomført gjennom plan- og bygningslovens bestemmelser om konsekvensutredninger med tilhørende forskrift-. Dette innebærer at de aktiviteter som er nevnt i annekset I til art 6 er uttrykkelig vist til i norsk rett. EUs deltakelsesdirektiv 2003/35/EF er også tatt inn i EØS-avtalen og vurderes å være i samsvar med norsk rett.

For å utdype reglene etter forurensningsloven i noe mer detalj er det Av forurensningsloven forbyr følger det et generelt forbud mot et som nevnt tidligere ikke tillatt å forurense med mindre en eksplisitt har fått tillatelse eller det er tillatt gjennom lov eller forskrift. Forurensningsforskriften sier klart i § 36-5 at myndighetene skal sørge for at det gis anledning til å uttale seg, og at varselet skal gjøre greie for hva saken gjelder og ellers inneholde det som anses påkrevd for at den som får varslet kan uttale seg om saken (jf. art 6 nr 6). Parter og berørte offentlige organer og myndigheter og organisasjoner som ivaretar allmenne interesser som vedtaket angår skal forhåndsvarsles direkte før vedtak treffes og gis anledning til å uttale seg innen en nærmere oppgitt frist (§§ 36-6 og 36-7). I saker som gjelder virksomheter som omfattes av vedlegg I (jf. industriutslipps-direktivets vedlegg) og i andre saker av vesentlig betydning for en ubestemt krets av personer, skal myndighetene før vedtak treffes gi allmennheten anledning til å uttale seg innen en frist som normalt ikke skal være kortere enn 4 uker. Allmennheten skal gjøres oppmerksom på slike saker gjennom kunngjøring, tilhørende dokumenter skal gjøres tilgjengelig for gjennomsyn og utgiftene dette medfører skal betales av den som søker eller innehar en tillatelse (§ 36-8). Miljødirektoratet legger jevnlig ut kunngjøringer på sin hjemmeside. Innkomne høringssvar er offentlige. Det er ikke uvanlig at innkomne uttalelser også publiseres på Internett av mottaker og/eller avsender. Det skal fremkomme av vedtaket hvordan innkomne uttalelser har vært vurdert og hvilken betydning de er tillagt ved vedtaket, jf. § 36-17 første ledd bokstav d). Etter § 36-18 skal forurensningsmyndighetene sørge for underretning av vedtaket. Høring kan unnlates i henhold til forurensningsforskriftens § 36-9 annet ledd bokstav a og b, om det haster å gi tillatelse av hensyn til miljøet, behov for løsning på et akutt problem eller tungtveiende samfunnsmessige interesser, eller om vedtaket vil være av mindre miljømessig betydning.

Varslet skal kunngjøres på måter som er egnet til å gjøre allmennheten oppmerksom på saken og tilhørende dokumenter skal gjøres tilgjengelig. Utgiftene skal betales av den som søker eller innehar en tillatelse. Miljødirektoratet legger jevnlig ut kunngjøringer på sin hjemmeside. Innkomne høringssvar er offentlige. Det er ikke uvanlig at innkomne uttalelser også publiseres på Internett av mottaker og/eller avsender. Det skal fremkomme av vedtaket hvordan innkomne uttalelser har vært vurdert og hvilken betydning de er tillagt ved vedtaket, jf. § 36-17 første ledd bokstav d). Etter § 36-18 skal forurensningsmyndighetene sørge for underretning av vedtaket.

Nr 10

Artikkel 6 nr. 10 som krever at allmennheten skal gis anledning til medvirkning og informasjon også ved omgjøring og fornyet behandling av konsesjoner og tillatelser er gjennomført gjennom § 26 i forskrift om konsekvensutredninger. Forurensningsloven og -forskriften oppfylder også dette kravet da det fremgår klart av § 36-1 i forurensningsforskriften at reglene også gjelder for omgjøring av tillatelser. Høring kan unnlates i henhold til forurensningsforskriftens § 36-9 annet ledd bokstav a og b, om det haster å gi tillatelse av hensyn til miljøet, behov for løsning på et akutt problem eller tungtveiende samfunnsmessige interesser, eller om vedtaket vil være av mindre miljømessig betydning.

XVI. Hindringer i gjennomføringen av artikkel 6

Ingen ytterligere informasjon.

XVII. Ytterligere informasjon om praktisk anvendelse av artikkel 6

NOAH - for dyrs rettigheter sa ~~ier~~ i sin høringsuttalelse til Norges forrige gjennomføringsrapport at naturmangfoldloven § 18 tredje ledd og viltloven § §§ 23 og 35, ved å fastsette at unntak fra strengt vern av truede arter eller ellers forbudte jaktmetoder ikke er enkeltvedtak som kan påklages, hindrer allmennheten i å bestride unntakene og derfor er i strid med Århuskonvensjonen.

Disse unntakene gjelder kun uttak av vilt som myndighetene iverksetter av eget tiltak etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd. Myndighetenes beslutning om slike uttak av eget tiltak vil heller ikke etter forvaltningsloven være enkeltvedtak. Bestemmelsen i § 18 tredje ledde er kun ment å klargjøre dette. Da selve uttaket ikke anses som enkeltvedtak, anses heller ikke avgjørelser om fremgangsmåten ved slike uttak som et enkeltvedtak. Forslag

om ny viltlov som nå er på høring, legger ikke opp til endring mht. adgang til å klage på avgjørelser under disse unntakene. Forvaltningslovens definisjon av enkeltvedtak bygger blant annet på en vurdering av når behovet for rettssikkerhetsgarantier i saksbehandlingen er størst. Særskilte hensyn gjør seg likevel gjeldende på miljøområdet. Avgjørelser som påvirker miljøet kan være av stor betydning for mange uten at avgjørelsene er bestemmende for noens rettigheter eller plikter. Spørsmålet om hvordan man i slike tilfeller best kan ivareta behovet for rettssikkerhetsgarantier i saksbehandlingen gjelder miljøforvaltningen generelt og er ikke spesielt for viltområdet.

XVIII. Nettsider relevante for gjennomføringen av artikkel 6

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1967-02-10?q=forvaltningsloven>
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2008-06-27-71?q=plan-og-bygningsloven>
<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2017-06-21-854>
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2009-06-19-100?q=naturmangfoldloven>
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1978-06-09-50?q=kulturminneloven>
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-03-13-6>
<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2004-06-01-931?q=forurensningsforskrift>
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2001-06-15-79?q=svalbardmiljøloven>
<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2002-06-28-650>
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1996-11-29-72?q=petroleumsloven>
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1990-06-29-50?q=energiloven>
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2000-11-24-82?q=vannressurs> <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1917-12-14-17?q=vassdragsregulering>

Implementering av artikkel 7

XIX-XX. Oppgi relevante regler og ordninger som tilrettelegger for allmennhetens deltakelse vedrørende planer og programmer av betydning for miljøet og muligheter for deltakelse i politikk som gjelder miljø iht. artikkel 7

Når det gjelder planer som er omfattet av plan- og bygningsloven bestemmer loven at allmennheten skal trekkes inn i beslutningsprosessene. [Plan- og bygningsloven](#) § 5-1 og 5-2 fastsetter at planmyndigheten skal drive en aktiv opplysnings- og tilretteleggingsvirksomhet fra et tidlig tidspunkt i

planarbeidet, og at berørte enkeltpersoner og grupper skal gis anledning til å få delta aktivt i planprosessen. Ivaretagelse av barn og unge som interessegruppe og representanter for bærekraftsperspektivet er særlig framhevet i loven og utdypet ved de [rikspolitiske retningslinjer for barn og unge i planleggingen](#), og det er utgitt en [veileder](#) om dette. I tillegg kommer de regionale og kommunale rådene for eldre, personer med funksjonsnedsettelse og ungdommer som kommuner og fylker er pålagt å ha etter [kommuneloven](#) § 5-12. Rådene har rett til å uttale seg i saker som gjelder henholdsvis eldre, personer med funksjonsnedsettelse og ungdom. Statlige planer, regionale planer, kommuneplaner, kommunedelplaner og reguleringsplaner skal som hovedregel sendes på bred høring og legges ut til offentlig ettersyn- to ganger i løpet av planprosessen, tidlig ved forslag til planprogram, og så når planforslag foreligger, -og det samme gjelder etter [svalbardmiljølovens](#) § 50. Bestemmelsen om tilrettelegging for medvirkning gjelder både de offentlige og private som planforslagsstillere.

For de planer etter plan- og bygningsloven som kan ha vesentlige virkninger for miljø gjelder direktivet om vurderinger av miljøvirkningene av visse planer og programmer (2001/42/EØF). Direktivet er inntatt i EØS-avtalen og gjennomført i norsk rett gjennom plan- og bygningslovens bestemmelser om konsekvensutredninger og tilhørende forskrift om konsekvensutredninger.

I tillegg til bindende planer for arealplanlegging som er omfattet plan- og bygningsloven fattes det en rekke programmer og generelle beslutninger som kan sette rammer og legge premissene for etterfølgende enkeltvedtak. [Et eksempel på slike generelle beslutninger er vedtak om å åpne nye områder for utvinning av petroleum. Disse er regulert i petroleumsloven.](#)

[Utredningsinstruksen](#) er fastsatt av regjeringen, og gjelder for utredningsarbeid som utføres i eller på oppdrag fra statlige forvaltningsorganer. Den gir ingen rettigheter for allmennheten. For å sikre at allmennheten også sikres deltakelse i beslutningsprosesser knyttet til også mer strategiske planer og programmer som kan ha betydning for miljøet er det inntatt en prinsippbestemmelse i miljøinformasjonsloven § 20. Med planer og programmer menes alt fra kommunale arealplaner og kulturminneplaner til statlige handlingsplaner for enkelte sektorområder. Det er ikke noe vilkår at planene har rettslig bindende virkninger. Bestemmelsen gjelder både statlige, fylkeskommunale og kommunale myndigheter.

Av [miljøinformasjonsloven](#) § 20 første ledd følger det at offentlige myndigheter i utformingen av planer og programmer skal tilrettelegge for at allmennheten kan komme med innspill til arbeidet og gis en reell påvirkningsmulighet. En måte å oppfylle plikten på er å avholde orienteringsmøter for berørte deler av allmennheten. Bestemmelsen vil også kunne oppfylles ved å legge relevant informasjon på nettet. Det fremgår klart at informasjonen må gis på et tidspunkt hvor mulighet til påvirkning er reell, dvs. som regel tidlig i saksbehandlingen. Det forutsettes at det settes tidsrammer som er så romslige at det gis anledning til å sette seg inn i saken og drøfte saken internt i en organisasjon.

Hva gjelder begrepet "betydning for miljøet" stilles det ingen vesentlighetskrav og det må ikke være snakk om omfattende miljøvirkninger for at bestemmelsen kommer til anvendelse. Begrepet "miljøet" skal minst omfatte det samme som konvensjonens artikkel 2 nr. 3 bokstav a.

I forhold til planer eller programmer som kan ha vesentlig innvirkning på miljøet fastsetter miljøinformasjonsloven § 20 andre ledd at disse som hovedregel skal på offentlig høring og at slik høring skal gjennomføres i god tid før saken blir avgjort. Det er vurdert som mer naturlig å stille mer omfattende krav til medvirkning i saker som har vidtrekkende konsekvenser for miljøet. Hvorvidt saken kan få vesentlige konsekvenser må vurderes konkret. Omhandler saken forurensning, avfall, energi, ressursbruk, arealbruk, transport og støy vil vesentlighetskravet som regel være oppfylt. Ved høringen skal det foreligge en redegjørelse for forslagetets virkninger for miljøet. Det kan i særlige tilfeller gjøres unntak fra kravet om å gjennomføre offentlig høring, jf. § 20 annet ledd litra a-d. Utkast til meldinger og proposisjoner kan unntas.

Avgjørelse i sakene etter bestemmelsen skal offentliggjøres. Av begrunnelsen skal det fremgå hvordan kravene i bestemmelsen er ivaretatt og hvordan høringsuttalelser og andre innspill er vurdert.

Reglene i miljøinformasjonslovens § 20 innskrenker ikke retten til å delta i beslutningsprosesser gitt i annen lovgivning.

XXI. Hindringer i gjennomføringen av artikkel 7

Ingen ytterligere info.

XXII. Ytterligere informasjon om praktisk anvendelse av artikkel 7

Det er utviklet nasjonale veiledere som operasjonaliserer framgangsmåte og mulighetene [for medvirkning](#) i plan- og bygningsloven, bl.a. en [veileder om barn og unge i planlegging](#), en om barnetråkkregistreringer (Norsk form og Statens kartverk) og en veileder om medvirkning i planlegging. Den sistnevnte foreligger også på engelsk.

Metode- og verktøyutvikling om medvirkning og deltakelse i planprosessen etter plan- og bygningsloven virker også artikkelfremmende. Loven med sitt bærekraftsperspektiv gir rammer for hvordan samfunn og miljø kan spille sammen på bakgrunn av flere utviklingsdimensjoner som helse og livskvalitet. Helsemyndighetene [har hatt](#) samarbeider f.eks. med samferdsels-, miljø- og planmyndigheter og et utvalg pilotkommuner om en nærmiljøatsing som prøver ut metoder for et bedre kunnskapsbasert beslutningsgrunnlag i planleggingen. Det er også utviklet digitale og kartbaserte registreringsmetoder som belyser ulike arealferd som beslutningsgrunnlag i f.eks. planlegging av miljøvennlig atferd.

Miljøorganisasjonen Sabima kritiserer [teer](#) i sin høringsuttalelse [til forrige gjennomføringsrapport i 2021](#) foreslåtte endringer i plan- og bygningsloven og statlige planretningslinjer for differensiert forvaltning av strandsonen langs sjøen. De mener [teer](#) at endringene, dersom de [ble](#) vedtatt, [ville](#) begrense planprosesser og dermed innbyggernes deltakelse i utforming av vedtak som påvirker miljøet, til fordel for at kommunestyrene lettere kan gi dispensasjon til arealbruk.

Kravet til kommuneplan og reguleringsplan følger av hhv. plan- og bygningsloven §§ 11-1 og 12-1.- Dette gjelder også i strandsonen, uavhengig av statlige planretningslinjer [for differensiert forvaltning av strandsonen langs sjøen](#). I [utkastet til reviderte planretningslinjer, som ble sendt på høring 5. juni 2020, er det slått det](#) fast i kapittel 6, som er generell og gjelder for alle soner, at kommunen aktivt skal avklare arealbruk i strandsonen gjennom planlegging. [Endringene i Utkastet til reviderte de](#) statlige planretningslinjer [er](#) anses ikke å berøre Norges overholdelse av sine forpliktelser etter Århuskonvensjonen.

NOAH – for dyrs rettigheter kritiserer [teer](#) i sin høringsuttalelse [til Norges forrige gjennomføringsrapport i 2020](#) at flyttingen av ansvar og kompetanse for forvaltning av jaktbare arter av ville dyr fra Klima- og miljødepartementet til Landbruks- og matdepartementet i [januar 2018](#) skjedde uten forhåndskonsultasjon eller varsling av miljøorganisasjoner eller samfunnet for

øvrig. De mener det har ført til at økonomisk motiverte grupper som bønder, jegere og grunneiere har fått spesiell adgang til deltakelse i utforming og gjennomføring av politikk på dette området. De nevner utarbeidelsen av handlingsplan for næringsutvikling basert på høstbare ressurser og handlingsplan mot villsvin 2020-2024 som eksempler. De etterlyser retningslinjer for utarbeidelse av slike planer og programmer.

Handlingsplanen for næringsutvikling basert på høstbare ressurser ble utarbeidet av en arbeidsgruppe som et innspill til jordbruksforhandlingene. Dokumentets innhold er i hovedsak en beskrivelse av muligheter for næringsutvikling, og anses ikke for å være en plan i konvensjonens forstand. Handlingsplanen mot villsvin 2020-2024 er utarbeidet av Miljødirektoratet og Mattilsynet, i samråd med inviterte organisasjoner. Dyrevernonorganisasjoner var ikke representert i arbeidet med planen. Handlingsplanen mot villsvin 2020-2024 ble ikke sendt på høring eller gjort tilgjengelig for innspill fra allmennheten på annen måte. Tiltakene i handlingsplanen som innebærer lov- eller forskriftsendringer, er eller vil imidlertid bli sendt på høring. Landbruks- og matdepartementet overtok forvaltningsansvaret for høstbare viltressurser i 2018 og vil i tiden fremover ha økt oppmerksomhet på miljøinformasjonsloven og Norges forpliktelser etter Århuskonvensjonen.

XXIII. Nettsider relevante for gjennomføringen av artikkel 7

[Plan- og bygningsloven \(Lovdata\)](#)

[Forskrift om konsekvensutredninger \(Lovdata\)](#)

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-22-83>

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2001-06-15-79?q=svalbardmiljøloven>

[https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2003-05-09-](https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2003-05-09-31?q=milj%C3%B8informasjonslov)

[31?q=milj%C3%B8informasjonslov](https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2003-05-09-31?q=milj%C3%B8informasjonslov)

[Rikspolitiske retningslinjer for å styrke barn og unges interesser i planleggingen](#)

[Barnetråkkregistreringer – veileder fra Norsk form og Kartverket \(pdf\)](#)

[Forsiden - Barnetråkk \(barnetrakk.no\)](https://barnetrakk.no)

[Barn og unge - regjeringen.no](https://regjeringen.no)

[Veileder om barn og unge i plan og byggesak - regjeringen.no](#)

[Medvirkning i planlegging](#)

Implementering av artikkel 8

XXIV. Oppgi tiltak som er gjort for å fremme allmennhetens deltakelse i offentlige myndigheters forberedelse knyttet til regelverk som kan ha en vesentlig betydning for miljøet iht. artikkel 8.

Norge har lang tradisjon for å involvere allmennheten ved utarbeidelse av regelverk og se hen til innspill ved utformingen av regelverket. [Forvaltningslovens](#) kapittel 7 inneholder regler om saksgangen ved utarbeidelse av sentrale og lokale forskrifter. Lovens § 37 pålegger forvaltningsorganet en generell utredningsplikt og bestemmelsens 2. ledd krever at en forskrift skal sendes på høring før et vedtak treffes. Muligheten for å uttale seg skal gis offentlige og private institusjoner og organisasjoner som berøres av regelverket eller representerer interesser som kan bli berørt. Dersom det er nødvendig for å få saken allsidig opplyst, skal uttalelser også innhentes fra andre. Dette skal sikre at beslutningsgrunnlaget blir best mulig og at alle med interesse i regelverket skal bli hørt og tatt hensyn til ved utformingen. Forskrifter skal etter forvaltningslovens § 38 kunngjøres i [Norsk Lovtidend](#), og de legges også ut elektronisk på [Lovdata](#). Mer detaljerte regler om utarbeidelse og høring av lover og forskrifter finnes i tillegg i [utredningsinstruksen](#), hvor det blant annet følger at høringsfristen normalt ikke skal være kortere enn 3 måneder. Dette for å sikre at flest mulig skal gis tid og anledning for å utforme sine innspill til nytt regelverk.

Ved større lovarbeider nedsettes ofte et utvalg som utreder nærmere ulike muligheter og konsekvenser, og på bakgrunn av disse vurderingene foreslår et nytt regelverk. Disse utvalgene sammensettes av eksperter fra ulike myndigheter, organisasjoner og andre som har nødvendig kunnskap. Utvalget legger frem en rapport (NOU) som normalt sendes på høring av relevant departement.

I [miljøinformasjonsloven](#) § 20 er det ~~som nevnt ovenfor under implementering av art 7~~, tatt inn en egen bestemmelse som omhandler rett til å delta i beslutningsprosesser knyttet til utforming av regelverk, planer og programmer. Vi viser til omtalen ovenfor [om implementering av art 7](#).

XXV. Hindringer i gjennomføringen av artikkel 8
Ingen ytterligere info.

XXVI. Ytterligere informasjon om praktisk anvendelse av artikkel 8
Ingen ytterligere info.

XXVII. Nettsider relevante for gjennomføringen av artikkel 8

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1967-02-10?q=forvaltningsloven>
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2003-05-09-31?q=milj%C3%B8informasjonslov>
<https://lovdata.no/register/lovtidend>
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/instruks-om-utredning-av-statlige-tiltak-utredningsinstruksen/id2476518/>

Implementering av artikkel 9

XXVIII. Oppgi juridiske og andre tiltak som gjennomfører bestemmelsene om tilgang til rettsmidler iht. artikkel 9

Generelt

Århuskonvensjonens artikkel 9 omfatter den såkalte tredje pilaren i konvensjonen; retten til klage og domstolsprøving i miljø saker. I henhold til artikkel 9 nr. 1 skal den som mener at et offentlig organ ikke følger bestemmelsene i konvensjonens artikkel 4 (tilgang til miljøinformasjon), kunne få "prøvet" avgjørelsen til vedkommende organ ved en "domstol eller et annet uavhengig og upartisk organ etablert ved lov". Det samme gjelder for allmennhetens rettigheter etter artikkel 6 (deltakelse i beslutningsprosesser); jf. artikkel 9 nr. 2. Artikkel 9 nr. 3 skal videre sikre allmennhetens rett til klage og domstolsbehandling for å "bestride handlinger og unnlaterer begått av privatpersoner og offentlige myndigheter som er i strid med bestemmelser i nasjonal lovgivning vedrørende miljø". I artikkel 9 nr. 4 stilles det krav om at klage og domstolsprosedyren som omfattes av artikkelen ikke skal være "uoverkommelig dyre", og av artikkel 9 nr. 5 følger det at allmennheten skal sikres tilgang på informasjon om disse overføringsprosedurene, herunder at det skal tilrettelegges praktisk og økonomisk for dette.

Implementering av artikkel 9 nr. 1 og nr. 2:

Artikkel 9 nr. 1 og 2 er oppfylt gjennom at tvister vedrørende innsyn i miljøopplysninger etter [miljøinformasjonsloven](#) og retten til deltakelse etter kap. 5 vil kunne fremmes for de alminnelige domstolene, jf [lov 17. juni 2005 nr. 90 \(tvisteloven\)](#). Domstolen vil da prøve vedtakets gyldighet. Det er myndigheten som juridisk person som i så fall blir [innklagetpart i saken](#), ikke den enkelte medarbeider. Det er i særdeles sjeldne saker det kan bli aktuelt at den enkelte ansatte forfølges rettslig på grunn av at miljøinformasjon feilaktig ikke leveres ut.

I tillegg til denne domstolsbehandlingen vil spørsmålet, i tråd med kravene i artikkel 9 nr. 1. og 2, også være omfattet av [sivilombudsordningen, jf. lov 18. juni 2021 nr. 121](#). Det legges til grunn at [Sivilombudetsmannsordningen](#) må anses for å være et slikt "uavhengig eller upartisk organ etablert ved lov". Uttalelsene [fra Sivilombudet](#) er skriftlige. Selv om Sivilombudetsmannens uttalelser ikke er bindende, retter i praksis forvaltningen seg i de aller fleste tilfeller etter Sivilombudetsmannens syn. Hvem som helst kan klage til Sivilombudetsmannen over et avslag om å utlevere informasjon. Klage må skje innen et år fra myndighetens avslag. Sivilombudetsmannsordningen er gratis.

Saker som er avgjort av [Klagenemnda for miljøinformasjon](#), kan også fremmes for de alminnelige domstolene. Prosessrisikoen hviler på partene.

Implementering av artikkel 9 nr. 3:

Også denne bestemmelsen er å anse [for som](#) implementert gjennom det alminnelige systemet for forvaltningsklager og domstolsprøving i norsk rett. Bestemmelsen overlater til nasjonal rett å oppstille de nærmere kriteriene for [klagerett og søksmålsadgang og klagerett](#). [Når det gjelder søksmålsadgang, gir tvisteloven § 1-4 adgang til representative søksmål for organisasjoner mv. Bestemmelsens annet ledd fastsetter at Etter norsk rett vil en organisasjon som er et selvstendig rettssubjekt foreninger og stiftelser kan kunne opptre som part i saker reise søksmål for domstolen i eget navn om forhold som det ligger innenfor organisasjonens formål og naturlige virkeområde å ivareta, når de grunnleggende vilkårene for å reise søksmål ellers i tvisteloven § 1-3 er oppfylt. Formålet med bestemmelsen er å gi et sikkert grunnlag for representative søksmål for å ivareta mer allmenne interesser, jf. Ot.prp. nr. 51 \(2004–2005\) side 366. Hvis den kan påvise at den har et reelt behov for å få kravet avgjort i forhold til den saksøkte, jf. tvisteloven § 1-3 annet ledd. De etablerte miljøorganisasjonene har således normalt alminnelig partsevne. I tillegg kreves det at vedkommende part har rettslig interesse. Dette innebærer blant annet at søksmålet må falle inn under organisasjonens formål eller er en del av dens praktiske virkefelt, jf. tvisteloven § 1-4. Videre er det et vilkår at organisasjonen har en medlemsmasse som gjør den til en naturlig representant for de miljøinteresser som søkes ivaretatt gjennom søksmålet. De etablerte miljøorganisasjonene har normalt partsevne etter tvisteloven § 2-1 annet ledd.](#)

Implementering av artikkel 9 nr. 4 og 5:

Konvensjonens bestemmelser på dette punkt forutsettes implementert gjennom den alminnelige prosesslovgivningen og reglene om forvaltningsklager i forvaltningsloven. I forbindelse med vedtakelsen av miljøinformasjonsloven ble det foretatt endringer i lov 26. juni 1992 nr. 86 om (tvangsfullbyrdelsesloven) §§ 3-5 og 15-6 i forhold til miljøsaker for å tilfredsstille konvensjonens krav om at prosedyrene som er omfattet av artikkel 9 ikke skal være "uoverkommelig dyre". Disse bestemmelsene ble opphevet 1. januar 2008 og erstattet med henholdsvis tvisteloven §§ 32-11 og 34-2. Endringene går ut på at det i saker om midlertidig forføyning der hovedkravet bygger på at bestemmelser som ivaretar miljøhensyn er overtrådt, og midlertidig forføyning er besluttet på grunnlag av at hovedkravet er sannsynliggjort og etter muntlig forhandling, er det et vilkår etter tvangsfullbyrdelsesloven § 3-5 at saksøker har opptrådt uaktsomt for at han skal holdes erstatningsansvarlig. Det følger videre av tvisteloven § 34-2 tredje ledd § 15-6 at det ikke kan stilles vilkår om sikkerhetsstillelse for ikrafttredelse og gjennomføring av midlertidig forføyning i disse tilfellene.

Bringes en sak inn for retten, er dette forbundet med noen kostnader. Disse er avhengig av prosess og ventet tidsbruk. Å fremme saken for forliksrådet koster 10251966 NOK. Forliksrådet er det laveste leddet i rettsystemet for sivile saker hvor partene skal prøve å inngå et forlik, i stedet for at saken ender med dom der målet er at saken skal løses enkelt, hurtig og billig. Forliksrådet er en meklingsinstans med begrenset domsmyndighet, jfr domstolst~~ol~~loven § 1 annet ledd. Hvis saken ikke løses der eller hvis den blir fremmet for tingsretten direkte, påløper det en kostnad på 5125-6385 NOK hvis hovedforhandlingen er satt til en dag. Vanligvis antas at hovedforhandlingen ikke skal ta mer enn en dag, men dette varierer avhengig av type sak, omfang og kompleksitet. I tillegg til rettsgebyret kommer sidekostnader, eventuelle sakskostnader, kostnad for juridisk bistand m.v.

XXIX. Hindringer i gjennomføringen av artikkel 9

I sine høringsuttalelser til Norges forrige gjennomføringsrapport i 2021 reiste Advokatforeningen, Foreningen Grunnloven § 112, ~~International Commission of Jurists Norge~~ Den Internasjonale Juristkommisjon – Avdeling Norge, Norges institusjon for menneskerettigheter, Norsk Friluftsliv, Norsk Presseforbund, Norsk Redaktørforening, Norsk Journalistlag NOAH – for dyrs rettigheter og Sabima ~~reiser~~ tvil om artikkel 9 er tilfredstillende gjennomført i Norge. -Syv av dem trekker fram høye saksomkostninger og risiko for å bli idømt motpartens saksomkostninger som hovedårsaken og noen av dem etterlyser en mer dekkende beskrivelse av de reelle

saksomkostningene, inkludert advokathonorar og samlede rettsgebyrer for saker som går over flere dager, noe som ofte er tilfelle for miljø saker. Flere av dem viser til at få miljø saker bringes inn for domstolene og at saksomkostningene kan være en medvirkende årsak til dette. En av dem mener myndighetene bør vurdere å gjøre en gjennomgang av forholdet mellom saksomkostningsreglene i klima- og miljø saker og Århus-forpliktelsene. Fire av dem mener det bør vurderes å etablere en uavhengig klagenemnd for miljø saker eller en særskilt miljødomstol. FNs Spesialrapportør for menneskerettigheter og miljø anbefalte i sin rapport fra Norgesbesøket i 2019 å vurdere dette. To av dem trekker fram behandlingstiden for domstolene som en utfordring, og en av dem etterlyser statistikk over saksbehandlingstid og antall miljø saker som behandles i de ulike instansene. Tre av dem reiser tvil om Sivilombudetsmannens rolle er tilstrekkelig. En av dem etterlyser tilsvarende statistikk for saker som klages inn for Sivilombudetsmannen og redegjørelse for hvorvidt forvaltningen faktisk har rettet seg etter Sivilombudetsmannens uttalelser i alle saker på miljøfeltet. I tre av uttalelsene reises det tvil om hensynet til uavhengighet mellom vedtaks- og klageorgan ivaretas ved forvaltningsklageordningen.

En av uttalelsene hevder at Klima- og miljødepartementet har en praksis for å avslå anmodninger om utsatt iverksetting av vedtak om lisensfelling av ulv, og at det gjør det umulig å begjære midlertidig forføyning, noe de hevder er i strid med artikkel 9.

En av uttalelsene trekker fram risiko for saksomkostnader dersom vedtak i Klagenemnda for miljø saker, som behandler klage over avslag på krav om miljøinformasjon fra virksomheter, bringes inn for domstolene. Det har også tidligere vært foreslått å endre forskrift om Klagenemnda for miljøinformasjon § 10 om partsforholdet i tvist eller søksmål om rett til miljøinformasjon fra virksomheter for å unngå risiko for å bli ilagt saksomkostninger.

Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM) sendte i mars i år brev til Justis- og beredskapsdepartementet og Klima- og miljødepartementet om saksomkostnader og reell tilgang til domstolene i miljø saker. Deres hovedinnspill er at uforutsigbarhet om hvilke saksomkostnader allmennheten risikerer å bli idømt i miljø saker etter tvisteloven § 20-2 kan avskrekke allmennheten fra å ta ut søksmål som skal sikre at miljølovgivningen håndheves for domstolene, som er i det offentlige interesse. De stiller spørsmål ved om dette er forenlig med Århuskonvensjonen artikkel 9 nr. 4, og anbefaler at det treffes egne tiltak for å gjøre saksomkostnader i miljø saker mer

forutsigbare og sikre at de i praksis er rimelige.- NIM viser til avgjørelser fra Komiteen for overholdelse av Århuskonvensjonen og EU-domstolen i flere saker om sakskonstanter og til endringer i regler om dette i blant annet Storbritannia og Irland som følge av dette. De viser også til en kartlegging de har gjort av idømte sakskostnader ved tap i siste instans i sivile miljøraker.

Klima- og miljødepartementet svarte på vegne av begge departementene i mai. Departementene hadde også et møte med NIM om saken i juni der Justis- og beredskapsdepartementet redegjorde for status i arbeidet med å få ned sakskostnader, Klima- og miljødepartementet redegjorde for arbeidet under Århuskonvensjonen og det ble utvekslet synspunkter på behov og evt. muligheter for tiltak. Departementene tar NIMs synspunkter med seg i videre arbeid med dette.

Departementene ga i brevet og møtet uttrykk for at de er enige i at Ssakskostnadsnivået i norske domstoler er høyt, og har steget ganske mye de siste årene. Det er en utvikling og en aktuell problemstilling som Justis- og beredskapsdepartementet følger med på, og som Domstolskommisjonen har tatt opp i NOU 2020:11 Den tredje statsmakt – Domstolene i endringvist til behovet for tiltak for å dempe veksten i sakskostnader. Justis- og beredskapsdepartementet er i gang med arbeidet med å følge opp Domstolskommisjonens anbefalinger med involvering av Domstolsadministrasjonen, domstolene, advokater og akademier. En arbeidsgruppe leverte 1. mai 2024 sin rapport med forslag til ny felles veileder for behandlingen av sivile saker i tingrettene og lagmannsrettene som også inneholder forslag til lovendringer. Det pågående arbeidet gjelder sakskostnadsnivået generelt, men kostnadsnivået i miljøraker og forholdet til Århuskonvensjonen vil kunne inngå som en del av dette. Kommisjonen peker på at det høye kostnadsnivået er særlig bekymringsfullt med tanke på borgernes tilgang til domstolene, og anbefaler at det nedsettes et utvalg for å utrede tiltak som kan dempe veksten (se pkt. 24.4). Det er ikke avklart hvordan kommisjonens utredning skal følges opp ennå. Dersom det blir nedsatt et utvalg antas det at kostnadsnivåets betydning for miljøraker og forholdet til Århuskonvensjonen også blir belyst.

Det er ~~likevel~~ ikke tilstrekkelige holdepunkter for at kostnadsnivået i miljøraker generelt er uoverkommelig dyrt og hindrer gjennomføringen av artikkel 9. Det ble i brevet fra departementene vist til at adgangen til å gjøre helt eller delvis unntak fra Selv om hovedregelen om sakskostnadsansvar til tapende part i tvisteloven § 20-2 første ledd er at den tapende parten må dekke

motpartens sakskostnader, kan det gjøres unntak helt eller delvis hvis tungtveiende grunner gjør det rimelig. Det følger av § 20-2 tredje ledd også kan benyttes i miljø saker selv om det ikke er spesifikt nevnt, og at det ble gjort i Lagmannsrettens dom i saken mot staten om det såkalte klimasøksmålet (LB-2018-60499), der saksøkerne ble fritatt fra å betale motpartens sakskostnader selv om de tapte. – som også lister opp momenter det skal legges særlig vekt på i vurderingen av om unntak er rimelig. Opplystingen er ikke uttømmende. Miljø saker kan gjelde prinsipielle spørsmål av stor allmenn interesse. Det kan i en del saker også være i det offentliges interesse å få domstolens avgjørelse i saken. Dette er særtrekk ved miljø saker som det er relevant å ta hensyn til i vurderingen av om unntak er rimelig. Viktigheten av domstolskontroll med forvaltningen er også et relevant moment i miljø saker. Et eksempel på at saksøkere i miljø saker har sluppet å betale motpartens sakskostnader, er Lagmannsrettens dom i saken mot staten om det såkalte klimasøksmålet (LB-2018-60499). Paragraf § 20-2 tredje ledd gir domstolene fleksible og hensiktsmessige rammer for å komme fram til rimelige avgjørelser om kostnader i miljø saker. Skulle domstolene mot formodning komme til at tvistelovens regler ikke er i samsvar med Århuskonvensjonen, innebærer tvisteloven § 1-2 at Århuskonvensjonen vil gå foran ved konflikt. Det ble i brevet videre vist til at Klima- og miljøministeren 20. april 2022 svarte Stortinget i forbindelse med behandlingen av et representantforslag som blant annet omfattet utredning av forslag som skal sikre at søksmål som fremmes for domstolene på vegne av natur og miljø som hovedregel skal få unntak fra sakskostnader. -Ministeren viste der blant annet til det pågående arbeidet med å redusere det generelle sakskostnadsnivået. Departementene viste i brevet til NIM også til at systemet etter tvisteloven § 20-2 ikke i seg selv er i strid med Århuskonvensjonen, at NIMs kartlegging av sakskostnader i miljø saker for domstolene kan tyde på at antallet miljø saker er i ferd med å ta seg opp, at mediankostnaden var på ca. NOK 227.500 i 2023-verdi og at det høyeste sakskostnadsbeløpet er det eneste som overstiger beløpet i to saker som NIM trekker fram som eksempler på hva Komiteen for overholdelse av Konvensjonen og EU-domstolen har konkludert med at er objektivt sett urimelige i miljø saker. Avgjørelsen i saken med det høyeste sakskostnadsbeløpet er anket. Kartleggingen viser også at Århuskonvensjonen i økende grad trekkes fram i domstolenes avgjørelser om sakskostnader.

Forslag om å vurdere å etablere -en miljøklagenemnd har vært behandlet i Stortinget i 2016, ~~og~~ 2019 og 2022. Forslagene fikk ikke tilstrekkelig støtte i Stortinget, som mente at adgangen som enkeltpersoner og organisasjoner har

til å klage til nærmeste overordnede forvaltningsorgan og gå til sak for de vanlige domstolene er god nok også i saker som gjelder klima og miljø. Det er i tråd med vurderingene fra Klima- og miljøministeren i brev til Energi- og miljøkomiteen [i forbindelse med behandlingen av sakene 13. mai 2019, gjengitt i komiteens innstilling til Stortinget om det siste forslaget.](#)

Ett tilfelle av manglende oppfølging av Sivilombudetsmannens uttalelse førte til særskilt melding fra ombudet [etsmannen](#) til Stortinget ([Dokument 4:2 \(2015-2016\)](#)).

XXX. Ytterligere informasjon om praktisk anvendelse av artikkel 9
Ingen ytterligere info.

XXXI. Nettsider relevante for gjennomføringen av artikkel 9

<http://lovdata.no/dokument/NL/lov/2003-05-09-31>

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2006-05-19-16>

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-90>

https://www.sivilombudsmannen.no/?lang=no_NO

http://www.forliksraadet.no/index.php?page_id=2032

[Innst. 316 S \(2021-2022\) - stortinget.no](#)

[Innst. 319 S \(2018-2019\) - stortinget.no](#)

Feltkode endret

Feltkode endret

XXXII. General comments on the Convention's objective

Ingen særskilte kommentarer.

Implementering av artikkel 6bis og annex I bis

XXXIII Oppgi juridiske og andre tiltak som gjennomfører bestemmelsene om genmodifiserte organismer iht. artikkel 6 bis og Vedlegg I bis.

Generelt

Reglene om allmennhetens tilgang til informasjon og deltakelse i beslutningsprosessen på området for genmodifiserte organismer (GMO) finnes i §§ 12 og 13 i [genteknologiloven](#) og [forskrift av 16. desember 2005 nr. 1495 om konsekvensutredning etter genteknologiloven](#). Både EUs direktiv 2001/18/EF om utsetting av GMO i miljøet og Cartagena-protokollen om GMO er gjennomført i genteknologiloven med forskrifter.

Feltkode endret

Feltkode endret

a)

i) Implementering av artikkel 6bis jfr annex 1bis nr 1

Av genteknologiloven § 13 fremgår at offentlig høring alltid skal gjennomføres i saker som gjelder godkjenning av søknad om utsetting av genmodifiserte organismer. Høringsprosessen må gjennomføres på en måte som sikrer allmennheten, og i særlig grad berørte interessegrupper, tilgang til relevant informasjon og gis en reell mulighet til å komme med synspunkter i saken. Beslutningen om at offentlig høring skal holdes, skal etter § 13 alltid kunngjøres. Dette kravet stilles for å sikre at alle interesserte parter gjøres oppmerksom på at høring avholdes, og således gis mulighet til å uttale seg.

ii) Implementering av artikkel 6bis jfr annex 1bis nr 2

Etter genteknologilovens § 13 kreves det alltid offentlig høring hvis søknad om utsetting av genmodifiserte organismer krever godkjenning. Etter genteknologiloven § 10 kreves det godkjenning for alle former for utsetting og markedsføring som reguleres av Århuskonvensjonen.

iii, iv, v) Implementering av artikkel 6bis jfr annex 1 bis nr 3, 4, 5) Rett til informasjon

Etter genteknologilovens § 13 skal alle høringer gjennomføres på en måte som sikrer allmennheten tilgang til all relevant informasjon, i tillegg til at høringsbeslutningen skal offentliggjøres. Høringsbrevet med tilhørende dokumenter blir derfor alltid publisert på hjemmesiden til den bestemmende myndighet, vedlagt all annen relevant informasjon. Høringsbrevet blir som regel også sendt direkte til de parter som anses berørt av vedtaket. I tillegg gjelder [offentleglova](#) etter genteknologilovens § 12 for alle saker som behandles etter genteknologiloven. Som det også fremgår av kapittel VII i denne redegjørelsen gir offentliglova rett til informasjon og opplysning i tråd med de krav som gjelder etter annex I bis artikkel 3 og 5.

I tillegg skal, **i saker om innesluttet bruk**, følgende informasjon etter genteknologilovens § 12 alltid være tilgjengelig, uavhengig av eventuell taushetsplikt:

- a) beskrivelse av den genmodifiserte organismen, brukerens navn og adresse, formålet med bruken og bruksstedet
- b) metoder og planer for overvåking og beredskap
- c) vurderinger av hvilke virkninger som kan forutses

Når det gjelder saker om utsetting, slår § 12 tredje ledd fast at opplysningene alltid skal være offentlige. Etter anmodning fra søkeren kan likevel følgende opplysninger unntas fra innsyn hvis det dokumenteres at innsyn kan skade søkers interesser vesentlig:

- a. opplysninger om fremstillings- eller produksjonsprosessen, unntatt opplysninger som er relevante for sikkerhetsvurderingen
- b. opplysninger om kommersielle forbindelser mellom en produsent eller importør og søkeren eller innehaveren av godkjenningen
- c. opplysninger som viser søkerens anskaffelser, markedsandeler eller forretningsstrategier
- d. opplysninger om DNA-sekvenser, unntatt sekvenser som brukes til å påvise, identifisere og kvantifisere transformasjonshendelsen (genmodifiseringshendelsen)
- e. opplysninger om avlsmønstre og avlsstrategier.

Adgangen til å unnta visse opplysninger fra innsyn som er beskrevet over, gjelder ikke risikovurderinger eller opplysninger som inngår i konklusjonene til relevante vitenskapelige utvalg eller i konklusjonene i vurderingsrapportene og som gjelder forventede virkninger for menneskers helse, dyrehelse eller miljøet. Her skal det altså alltid gis innsyn.

vi) *Implementering av artikkel 6bis jfr annex I bis nr 6*

Bestemmelsen sikrer allmennheten rett til å komme med kommentarer, opplysninger, analyser eller uttalelser. Dette tilfredsstilles ved kravet om offentlig høring, se pkt i) ovenfor.

vii) *Implementering av artikkel 6bis jfr annex I bis nr 7*

Bestemmelsen skal sikre at det tas behørig hensyn til utfallet av den allmenne beslutningsprosessen som er gjennomført. Etter norsk forvaltningsrettslig praksis sendes alle høringsuttalelser til den instans som skal fatte vedtaket. Disse blir gjennomgått og tatt hensyn til før endelig avgjørelse fattes.

viii) *Implementering av artikkel 6bis jfr annex I bis nr 8*

Alle vedtak om utsetting av genmodifiserte organismer, inkludert begrunnelsen for vedtaket, publiseres på hjemmesiden til det organ som fattet beslutningen. Ettersom genteknologilovens § 12 gir offentleglova **fullstendig** anvendelse på dette området har alle krav på innsyn i beslutningsteksten, samt de premisser og hensyn som beslutningen bygger på.

b) *Forholdet til Cartagena-protokollen*

I genteknologilovens § 9 er import, transport og eksport inntatt som del av definisjonen av utsetting av genmodifiserte organismer etter norsk lov. Dette betyr at import av GMO i utgangspunktet er underlagt de samme krav til

offentlighet og høring som de former for utsetting som reguleres av Århuskonvensjonen. Regler om dette er i tillegg inntatt i [forskrift av 2005 om merking, transport, import og eksport av genmodifiserte organismer](#). Ved disse instrumenter blir de formål og hensyn som ligger til grunn for Cartagena-protokollen ivaretatt fullt ut.

XXXIV. Hindringer i gjennomføringen av artikkel 6 bis og Vedlegg I bis
Ingen ytterligere info.

XXXV. Ytterligere informasjon om praktisk anvendelse av artikkel 6 bis og Vedlegg I bis
Ingen ytterligere info.

XXXVI. Nettsider relevante for gjennomføringen av artikkel 6 bis
<http://lovdata.no/dokument/NL/lov/1993-04-02-38>
<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2005-12-16-1495>
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2006-05-19-16>
<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2005-09-02-1009>

XXXVII. Oppfølging av compliance-saker
Ingen særskilte tidligere saker å følge opp.